

GROENLINKS

Verkiezingsprogramma 2014-2018

**Duurzaam, Sociaal en Tolerant
Den Haag**

Inleiding	3
1. Een groen Den Haag	4
1.1. Schone en gezonde leefomgeving	5
1.2. Verkeer en vervoer	8
1.3. Natuur en groen	14
1.4. Klimaat en energie	17
1.5. Dierenwelzijn	19
2. Een sociaal Den Haag	20
2.1. Duurzame economie en werk	20
2.2. Wonen in een duurzame gemeente	22
2.3. Kansen voor de jeugd	23
2.4. Onderwijs	24
2.5. Sport	26
2.6. Armoede	27
2.7. Participatie en werkgelegenheid	28
2.8. Zorg en Gezondheid	29
3. Een open en tolerant Den Haag	32
3.1. Internationaal	33
3.2. Diversiteit: Respect voor verschillen	36
3.3. Emancipatie en acceptatie	38
3.4. Kunst en cultuur	40
3.5. Openbare orde en veiligheid	43
3.6. De gemeente voor haar inwoners	44
3.7. De gemeentelijke organisatie	45
4. Gemeentefinanciën	46
4.1. Gemeentebelastingen	46
4.2. Gemeenteprojecten	46
Colofon	47
Financiële bijlage	48

Inleiding

GroenLinks staat voor een groene, sociale en tolerante stad. Wij zien duurzaamheid als de enige weg voorwaarts. Onze idealen van vrijheid en democratie gelden voor alle mensen. En onze welvaart en vrijheid delen we eerlijk zonder dat dat ten koste gaat van de aarde.

Wij vechten voor schone energie en tegen luchtvervuiling, zodat Den Haag straks niet meer met drie straten in de top tien van meest vervuilde straten van Nederland staat. Wij vechten voor groen in de wijk en tegen bouwen in de natuur. Zodat straks in veel meer straten meer bomen staan. En wij vechten voor de fiets als het stadsvervoermiddel bij uitstek. Lopen, fietsen of het OV pakken voor ritjes onder de 5 km moet makkelijker, prettiger en vertrouwd worden dan de auto nemen.

Burgers zelf staan gelukkig niet stil. Op steeds meer daken liggen zonnepanelen waarmee mensen zelf schone stroom opwekken. En in steeds meer wijken wordt door bewoners actief ingezet op meer groen en protesteren mensen tegen het kappen van bomen. Wat we in Den Haag daarom ook nodig hebben is een gemeente die deze koplopers aanmoedigt en belemmeringen voor hun initiatieven wegneemt.

Succes in het leven is niet alleen onze eigen verdienste, maar ook het resultaat van opvoeding, omgeving en aangeboren talenten. Helaas groeit 21% van de kinderen in Den Haag op in een arm gezin. Wie in armoede opgroeit, is later zelf vaak ook arm. Dat geeft ons de verantwoordelijkheid om mensen met minder goede startposities vooruit te helpen. Dat doen we met een ruimhartig armoedebelid. En dat doen we door de decentralisaties in de zorg en op het gebied van werk en inkomen scherp te toetsen aan gelijke kansen voor mensen en ontplooiing van talenten. Zorg wordt wat ons betreft dicht bij mensen georganiseerd en het vinden van werk wordt geflankeerd met passende opleidingstrajecten en investeringen in taalvaardigheid. Voorop staat dat mensen zelf de regie kunnen voeren over hun eigen leven en dat mensen gelijke kansen hebben om iets moois van het leven te maken.

GroenLinks gelooft in de kracht van verschil. In Den Haag wonen mensen van meer dan 150 verschillende nationaliteiten. Meer dan de helft van de Haagse inwoners heeft een migrantenachtergrond. In onze stad moeten mensen zichzelf kunnen zijn en hoort discriminatie niet thuis. Iedereen, ongeacht leeftijd, geslacht, geaardheid en culturele achtergrond, moet zich op het gemak voelen op straat. Daarom wil GroenLinks groots campagne voeren om de grondrechten beter zichtbaar te maken. En wordt er streng opgetreden als die geschonden worden. De grondrechten gelden ook voor vluchtelingen en mensen zonder papieren. Zij kunnen rekenen op onze steun. Niet het recht van de sterkste geldt, maar de sterkte van het recht!

Bij een kleurrijke stad hoort ook een bruisende culturele sector. Zonder kunst is er geen bezieling, vernieuwing of vooruitgang. Daarom steekt GroenLinks geen geld in de bakstenen voor het Spuiforum maar investeren we weer meer in cultuur.

Dit programma laat zien dat het anders kan. *Kies daarom voor GroenLinks in 2014!*

GroenLinks Den Haag

1. Een groen Den Haag

Een groen Den Haag is volgens GroenLinks gezond, prettig om in te wonen en energiebewust. In groen kun je bewegen of juist ontspannen, sociale contacten opdoen of juist tot rust komen. Groen levert een belangrijke bijdrage aan een goed woon- en vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven. Door meer groen ben je beter bestand tegen (en beperk je) klimaatveranderingen. Groen heeft een enorme waarde, die niet in geld is uit te drukken. In deze tijden van bezuinigingen en financiële krapte durft GroenLinks daarom te kiezen voor echte kwaliteit: Groene Kwaliteit.

GroenLinks kiest voor Groene Kwaliteit:

- Een schone en gezonde leefomgeving
- Duurzaam verkeer, met voorrang voor voetgangers, fietsers en OV
- Versterking van groen in onze stad
- Een serieuze aanpak van energieverstopping en milieuvervuiling
- Extra aandacht voor natuur en biodiversiteit en het verbouwen van voedsel in onze stad.

Compacte stad

We willen de groene ruimte in en om de bebouwde kom behouden en waar mogelijk uitbreiden. De gemeente kan de beschikbare ruimte binnen de bebouwde kom bovendien veel slimmer benutten. Bijvoorbeeld door leegstaande kantoorpanden creatief te gebruiken en gebouwen voor verschillende functies in te zetten. Een compacte stad waarin mensen wonen, werken en ontspannen in hun eigen buurt houdt de wijken levendig.

Binnen de compacte stad kun je je gemakkelijk te voet en per fiets verplaatsen. Bebouwde kom en buitengebied willen we beter verbinden door het versneld aanleggen van efficiënte fietsroutes en fietssnelwegen. GroenLinks Den Haag wil dat de (elektrische) fiets het primaire vervoermiddel in Den Haag wordt. Het moet makkelijker worden om op de fiets naar het werk of de winkel te gaan, bijvoorbeeld door de fiets voorrang te geven op het autoverkeer.

Schone stad

De groene stad van onze dromen is vanzelfsprekend ook een schone gemeente, met schone lucht, schoon water en schone grond. Wie iets vervuult, ruimt het zelf op ('de vervuiler betaalt'). En we doen er alles aan om de gemeente, de straten en de pleinen, de parken en plantsoentjes, ook schoon te houden.

Duurzame initiatieven

Door durf te tonen en te improviseren kunnen we nieuwe, spannende plekken in de gemeente laten ontstaan, waar meer kan en mag en waar in de praktijk geëxperimenteerd kan worden met duurzame initiatieven. Door nieuwe vormen van lokale samenwerking te zoeken (denk aan lokale energiecoöperaties) kunnen nieuwe financieringsbronnen worden gevonden. Door inwoners meer te betrekken bij hun eigen leefomgeving en de 'duurzame-wij-doen-het-zelvers' met elkaar te verbinden, kan letterlijk en figuurlijk winst worden behaald. Het gaat immers om de kwaliteit van leven, om de kwaliteit van ons leefklimaat, kortom: om Groene Kwaliteit.

1.1. Schone en gezonde leefomgeving

Een gezonde en schone leefomgeving is van groot belang voor het woongenot van de Hagenaars. Bewoners van een schone wijk voelen zich namelijk veiliger en er is vaak minder overlast. Daarnaast is een schone leefomgeving ook beter voor de gezondheid van de inwoners van Den Haag. Een schone lucht, helder water en minder (zwerf)afval in Den Haag zijn voor GroenLinks dan ook speerpunten.

1.1.1. Schone lucht, water en bodem

GroenLinks Den Haag streeft naar schoon water, waar mens en dier van kunnen genieten. Dit geldt zowel voor de zee als voor de sloten, kanalen en vijvers in de stad. Bij stevige regenbuien heeft Den Haag nu nog een groot probleem. De capaciteit van ons rioolstelsel is niet op hevige stortbuien berekend, waardoor het riool overloopt. Dit overtollige water wordt vervolgens in zee geloosd waardoor regelmatig het badwater voor de kust verpest wordt en het waterleven in de Haagse wateren achteruit gaat.

Het relatief schone, afgevoerde zoete regenwater kunnen we goed gebruiken in onze stad. Daarom wil GroenLinks dat de komende vier jaar stevig wordt doorgezet met het afkoppelen van de regenwateropvang van huizen en gebouwen van het riool. Bij nieuwbouw moet dit in ieder geval standaard worden. De gemeente moet hier voldoen aan zijn wettelijke verplichtingen.

Naast schoon water is een schone bodem een tweede belangrijk punt voor een schone leefomgeving. Dankzij GroenLinks gebruikt de gemeente al geen chemische bestrijdingsmiddelen meer voor de onkruidbestrijding. Wat GroenLinks betreft gaan de chemische bestrijdingsmiddelen helemaal in de ban in de openbare ruimte. Dit betekent bijvoorbeeld dat bedrijven ook geen chemische bestrijdingsmiddelen meer mogen gebruiken in de openbare ruimte van Den Haag. De gemeente moet met deze organisaties in gesprek gaan en haar invloed gebruiken om chemische bestrijdingsmiddelen uit Den Haag te bannen. Daarnaast is GroenLinks groot voorstander van de aanleg van groene daken in Den Haag. Die zijn niet alleen goed voor de natuur, bijen en het milieu, maar houden ook water vast zodat het riool niet overbelast raakt. Hiervoor worden door de gemeente subsidies ter beschikking gesteld.

Een gezonde lucht is het derde punt dat van groot belang is voor een gezonde leefomgeving. Er is in Den Haag nog een aantal knelpunten op het gebied van fijnstof en stikstofdioxiden. Uit onderzoek van milieudefensie blijkt dat Den Haag met de Javastraat, de Vaillantlaan en de Raamstraat de meest vieze straten van Nederland heeft. GroenLinks zet in op een maatregelenpakket waarmee we op termijn op een halvering van de huidige concentraties uitkomen. Wat GroenLinks betreft wordt er in Den Haag dus meer geïnvesteerd in de fiets, het openbaar vervoer en park en ride- voorzieningen. Dit leidt tot minder autoverkeer in Den Haag en is ook beter voor het milieu. In de paragraaf verkeer en vervoer staan hier concrete maatregelen voor. Voorkomen van fijnstof is namelijk beter dan het laten bestaan van het probleem om vervolgens maatregelen ter vermindering van het probleem nodig te hebben.

Een speciaal punt van aandacht is de schaliegaswinning waar momenteel volop over gediscussieerd wordt. In de bodem van Den Haag bevindt zich schaliegas. Wat GroenLinks betreft laten we dit lekker zitten. GroenLinks wil geen schaliegaswinning in Den Haag, omdat er grote hoeveelheden chemicaliën worden gebruikt die ook in het grondwater en drinkwater terecht kunnen komen. GroenLinks Den Haag staat voor een duurzame energietoekomst en schaliegas hoort daar niet in thuis. Den Haag wordt wat GroenLinks betreft dan ook een 'schaliegasvrije gemeente'.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Halvering van de concentraties fijnstof en stikstofoxiden in de Haagse straten
- Chemische onkruidbestrijding verbannen uit de openbare ruimte van Den Haag
- Subsidies voor groene daken in Den Haag
- Geen schaliegaswinning in Den Haag of de regio

1.1.2. Minder geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval

Een stad is bij uitstek een bruisende omgeving. Er wonen veel mensen, er worden veel activiteiten georganiseerd en er is veel beweging. Maar een stad is er ook om prettig in te wonen. Daarom moet geluidsoverlast, lichthinder en zwerfafval worden tegengegaan.

GroenLinks Den Haag is daarom voorstander van het toepassen van geluidsarm asfalt in Den Haag. Dit dient in ieder geval op de grote doorgaande wegen te worden toegepast. Daarnaast worden de straten in woonwijken allemaal 30km-zones en de maximale snelheid op de doorgaande wegen wordt maximaal 50 km per uur. Zo worden de buurten ook veiliger. De auto is te gast in de buurt waar de fiets en voetganger voorrang krijgen. Daarnaast is ook de tram veroorzaker van geluidsoverlast vooral in bochten.

Een grote bron van (geluids)overlast is het afsteken van vuurwerk. GroenLinks Den Haag is voorstander van een door de gemeente georganiseerde vuurwerkshow tijdens oud en nieuw. Wat GroenLinks Den Haag betreft, zet de gemeente zich bij de regering in voor een particulier afsteekverbod van vuurwerk. Tot die tijd moet je ook op 31 december en 1 januari veilig over straat kunnen lopen. Daarom wordt op drukke plekken een afsteekverbod afgekondigd.

Donkere nachten zijn goed voor het welzijn van mens en natuur en leveren energiebesparing op. Daarom willen we de openbare verlichting 's nachts (sterker) dimmen en gebruik maken van bewegingsgestuurde verlichting. De lichthinder kan ook sterk teruggedrongen worden door de verlichting beter te richten (minder verstrooiing). Lichthinder is overal: denk ook aan reclames, sportvelden etc.. De reclameborden bij de Pier worden wat GroenLinks betreft verwijderd.

Zwerfafval is een grote bron van ergernis in Den Haag en dient te worden bestreden. Daarnaast worden er extra prullenbakken geplaatst op punten waar veel zwerfafval is en worden overtreders aangepakt.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Met oud en nieuw komen er gemeentelijke vuurwerkshows in plaats van de particuliere afsteek
- Alle straten in woonwijken inrichten als 30km-zones
- Bewegingsgestuurde verlichting op wegen

1.1.3. Afval wordt hergebruikt

GroenLinks ziet afval als grondstof. Door goed na te denken over het ontwerpproces van producten en vervolgens goede recycling mogelijk te maken, kunnen we afval steeds opnieuw gebruiken voor nieuwe producten. In Den Haag is recycling van je afval lastig. Zo wordt het GFT-afval in steeds meer wijken niet meer huis-aan-huis opgehaald en is er bij de plaatsing van de ondergrondse containers geen rekening gehouden met verschillende afvalstromen. Dat is een gemiste kans voor het milieu, maar ook voor de

eigen portemonnee. Bijkomend voordeel van het recyclen van afval is namelijk dat gescheiden afvalstoffen geld opbrengen, wat kan leiden tot een lagere afvalstoffenheffing. Wat GroenLinks betreft moet dit anders.

Om te beginnen willen we de totale hoeveelheid afval beperken en geeft de gemeente het goede voorbeeld. De gemeente werkt zoveel mogelijk digitaal en beperkt het papierverbruik. Bij de inkoop wordt gelet op overbodig verpakkingsmateriaal.

Wat GroenLinks betreft wordt bij alle inwoners het papier, plastic, gft en restafval gescheiden aan huis ingezameld. Aan huis wil zeggen voor de deur aan de straat of vlakbij in een ondergrondse afvalcontainer. Elke inwoner van Den Haag krijgt binnen een straal van 200 meter een recyclestraat waar ten minste glas, drankkartons, papier en plastic kunnen worden gescheiden. Het GFT-afval wordt weer aan huis opgehaald, zodat dit niet met de rest van het afval hoeft te worden weggegooid.

Daarnaast moet de gemeente de inwoners actief voorlichten over de voordelen van recyclen. Zo wordt het recyclen in Den Haag bevorderd.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Bij alle inwoners wordt het papier, plastic, gft en restafval gescheiden aan huis ingezameld
- Binnen een straal van 200 meter krijgt elke inwoner een recyclestraat
- De recyclestraten worden door de gemeente aan de kunstacademie uitgeleend voor experimentele doeleinden

1.2. Verkeer en vervoer

GroenLinks Den Haag wil dat Den Haag een echte fietsstad wordt. Daarvoor is het noodzakelijk dat de fiets ruim baan en voorrang krijgt in Den Haag. Veel mensen gaan nu al op de fiets naar hun werk. Wat GroenLinks betreft wordt dit stevig ondersteund. Slimme openbaarvervoervoorzieningen moeten voorzien in het vervoer over langere afstanden. De auto is wat GroenLinks betreft een optie waar het niet anders kan.

1.2.1. Voorrang voor de fiets

De fiets moet wat GroenLinks betreft hét vervoersmiddel worden voor het vervoer binnen de stad. Fietsen is namelijk goed voor de gezondheid, goed voor de luchtkwaliteit, voor de natuur en voor het milieu. Of het nu gaat om woon-werkverkeer of om een bezoekje aan het museum of de binnenstad, de fiets moet de natuurlijke eerste keuze in Den Haag zijn om je te vervoeren.

De fiets krijgt van GroenLinks ruim baan in Den Haag. Dat betekent dat er in Den Haag fietssnelwegen worden aangelegd. De plannen voor de huidige stertroutes worden wat GroenLinks betreft ambitieuzer qua kwaliteit en versneld in de uitvoering. Deze fietssnelwegen worden standaard vrijliggend en voorzien van rood asfalt, daarnaast worden de verkeerslichten op deze routes fietsvriendelijk afgestemd zodat fietsers vaker groen licht krijgen. Ook krijgen de verkeerslichten op de fietssnelwegen regensensoren, zodat fietsers bij regen sneller groen licht krijgen.

De Weimarstraat wordt zo snel mogelijk fietsvriendelijk gemaakt. Deze straat wordt door veel mensen gebruikt om naar het centrum te fietsen. Nu ontstaan er nog vaak gevaarlijke situaties door een wirwar aan auto's, fietsen en voetgangers. Wat GroenLinks betreft wordt er in overleg met de bewoners en de Fietzersbond naar een oplossing gezocht die met prioriteit wordt uitgevoerd.

GroenLinks vindt dat alle wegen voor fietsers toegankelijk moeten zijn, als regel in beide richtingen. In alle binnenwegen wordt tweerichtingsfietsverkeer toegestaan. Langs autowegen, zoals de Neherkade, waar de fietser nu helemaal niet welkom is, worden fietspaden aangelegd. Daarnaast is GroenLinks er groot voorstander van dat de aanleg van het twee-richtingen fietspad in de Javastraat versneld wordt uitgevoerd. Daarnaast moeten er aantrekkelijke fietstunnels komen onder de Zuid-Hollandlaan, ter hoogte van de T-kruising met de Koningskade, onder de Koningskade ter hoogte van de Dr. Kuypersstraat en onder de Koningskade ter hoogte van de Javastraat. Zo kunnen mensen van het Centraal Station makkelijk met de fiets naar huis en vice versa.

Het aantal fietsenstallingen in de stad wordt verdubbeld. Zo komt er wat GroenLinks betreft een grote uitbreiding van de gratis fietsenstallingen in de binnenstad en bij grote publiekstrekkers zoals sportparken, culturele instellingen en in Scheveningen. Er worden met grote werkgevers afspraken gemaakt over voldoende fietsenstallingen en bij OV-haltes komen er betere stallingsmogelijkheden voor de fiets.

Onderdeel van het stimuleren van het fietsen, is dat je in de binnenstad makkelijk even een boodschapje kan doen. Daarom moet het weer mogelijk worden om je fiets te stallen op de Grote Markt en in de Grote Marktstraat. Daarnaast wordt de Gedempte Burgwal autovrij, zodat er een hoogwaardige fietsstraat kan komen. Hierdoor kunnen verschillende fietsroutes met elkaar verbonden worden, zodat er een aaneengesloten netwerk van fietspaden en fietssnelwegen ontstaat in Den Haag.

Juist ook voor de deur thuis, is het belangrijk dat je vervolgens je fiets makkelijk kan parkeren. Daarom worden de gratis fietsenstallingen in de wijken uitgebreid. Dit mag ten

koste gaan van parkeerplaatsen voor auto's. Zwerffietsen die door niemand worden opgehaald, worden uit de wijk verwijderd. Hiervoor is het wel noodzakelijk dat mensen voldoende tijd krijgen, zodat eventuele opknapfietsen niet abusievelijk worden verwijderd.

Niet alleen binnen de stad moet de fiets het vervoermiddel bij uitstek worden. Ook tussen Den Haag, Leiden, Delft en Rotterdam en andere omliggende gemeenten moeten er hoogwaardige fietsverbindingen komen, waar de fietser voorrang krijgt en hij makkelijk en snel van de ene naar de andere stad kan fietsen. Zeker voor een stad als Den Haag, waar veel mensen werken die elders wonen, kan dit een geweldige impuls zijn voor de leefbaarheid van de stad.

Dankzij GroenLinks is het Trekfiestracé nu bijna een feit. Een ontbrekende schakel hierbij is een fietsbrug over de A4. Wat GroenLinks betreft wordt deze met prioriteit aangelegd, zodat het fietsen naar bijvoorbeeld Ypenburg veel makkelijker en veiliger wordt.

Bij het strooien in de winter krijgen de hoofdfietsroutes net als de buslijnen prioriteit. Nu is dat op papier wel het geval, maar in de praktijk blijkt het sneeuwvrij maken van fietspaden lastig. Daarom komt er een extra investering in borstelmachines, zodat fietspaden net zo snel sneeuwvrij zijn als autorijbanen.

Toeristen in Den Haag moeten zich makkelijk kunnen verplaatsen. Dat kan per tram, maar een fiets geeft veel meer flexibiliteit om op mooie plekken te stoppen. Daarom komt er een proef met het fietshuursysteem in het centrum (zoals in Londen en Parijs) en bij belangrijke toeristische plaatsen. Bij toeristische plekken, café's en bij de uitvalswegen worden oplaadpunten voor elektrische fietsen geplaatst. Dat is stimulerend voor het toerisme en voor woon-werkverkeer van buiten de stad.

Bij basisscholen ontstaan soms gevaarlijke situaties, doordat ouders hun kinderen met auto's naar school brengen. Daarom worden ouders en kinderen gestimuleerd 'op voeten en fietsen' naar school te gaan. Tijdens de breng- en haaltijden van basisscholen zijn de straten voor of rond het schoolplein autovrij; voor ouders die hun kinderen toch met de auto naar school brengen komen er aparte kus- en zwaaiplaatsen op korte veilige afstand van de scholen.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Fietssnelwegen in Den Haag die standaard vrijliggend en geasfalteerd zijn, waar de verkeerslichten fietsvriendelijk zijn afgestemd zodat fietsers vaker groen licht krijgen. Ook krijgen de verkeerslichten op de fietssnelwegen regensensoren, zodat fietsers bij regen sneller groen licht krijgen. De bestaande en geplande stertroutes worden verbeterd
- Fietstunnels onder de Zuid-Hollandlaan en de Koningskade om de doorstroming voor fietsers te vereenvoudigen
- Het aantal fietsenstallingen in de stad wordt verdubbeld
- De Gedempte Burgwal wordt autovrij, zodat er een hoogwaardige fietsstraat kan komen
- Het fietsparkeerverbod op de Grote Markt en in de Grote Marktstraat gaat van tafel
- Er komen meer oplaadpunten voor elektrische fietsen

1.2.2. Aantrekkelijk openbaar vervoer

Het openbaar vervoer is voor langere afstanden een aanvulling op het vervoer per fiets. Daarnaast is het openbaar vervoer ook van groot belang voor mensen die slecht ter been zijn. Daarom is een dekkend ov-netwerk in Den Haag en de regio van groot belang.

Wij verhogen de groeiambitie van het OV van + 40% extra reizigers in 2020 naar +50%. Onverlet de (rijks)bezuinigingen moet de groeiambitie in het OV overeind worden gehouden.

Door de bezuinigingen is het aantal bussen en trams dat per uur rijdt verminderd. GroenLinks wil dat de trams en bussen in Den Haag frequenter gaan rijden. Dit vergroot het comfort en gemak en daardoor zullen meer mensen van het OV gebruik maken.

Het OV moet voor alle Haagse buurten in stand blijven. Daarbij moet sprake zijn van een zo groot mogelijke dekking van frequent en betrouwbaar OV in alle Haagse buurten. De maximale loopafstand naar een halte van het OV mag de norm van 500 meter niet te boven gaan.

Daarnaast wil GroenLinks dat alle bushaltes in Den Haag overdekt worden. Ook moeten alle haltes van trams en bussen worden voorzien van actuele digitale reizigersinformatie, zoals de vertrektijden van de bus en tram en informatie over mogelijke vertragingen.

Bij OV-haltes moet er voldoende ruimte zijn om je fiets te stallen. Zo vergroot je niet alleen de aantrekkelijkheid van het openbaar vervoer, maar ook van het fietsen.

De mogelijkheden om je fiets mee te nemen in de tram, bus en Randstadrail worden uitgebreid.

Op oudejaarsavond komt er een nachtnet. Nu rijden de bussen en trams slechts tot ongeveer 21 uur. GroenLinks wil dat de trams en bussen tot 2.00 uur blijven rijden, zodat mensen veilig thuis kunnen komen. Wat GroenLinks betreft wordt er gekeken of een nachtnet bij grote festivals zoals op Koningsdag ook een toegevoegde waarde heeft.

Als het aan GroenLinks ligt, worden alle taxi's in Den Haag elektrisch. Hierover worden in het taxibeleid dwingende afspraken gemaakt. GroenLinks juicht de komst van fietstaxi's toe. Hiervoor worden speciale parkeer- en wachtplaatsen gemaakt.

GroenLinks wil dat Den Haag een directe treinverbinding houdt met Brussel. Den Haag Centraal wordt het begin- en eindpunt van de internationale trein in Den Haag die ook op Hollands Spoor stopt. Daarnaast is het internationale hart van Den Haag nu nog niet verbonden met de stad via Randstadrail. GroenLinks wil een onderzoek naar het doortrekken van Randstadrail naar de internationale zone.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Alle bushaltes in Den Haag worden overdekt
- Alle haltes van trams en bussen worden voorzien van actuele digitale reizigersinformatie
- De maximale loopafstand naar een halte van het OV mag de norm van 500 meter niet te boven gaan
- Op oudejaarsavond komt er een nachtnet

1.2.3. De auto als het moet

GroenLinks is voorstander van extra investeringen in de fiets en het openbaar vervoer. De auto is wat GroenLinks betreft een optie waar het niet anders kan. Zo is voor bepaalde groepen in de samenleving de auto een noodzakelijk middel om zich te kunnen verplaatsen. Maar wat GroenLinks betreft, wordt de auto de uitzondering en de fiets en het OV de regel. De Haagse nota mobiliteit moet worden herzien.

Om het autoverkeer te beperken moeten grote 'mobiliteitsveroorzakers' zoals nieuwe kantoor-, mbo- en hbo-locaties alleen nog rondom de stations en OV-haltes worden gebouwd. Dit voorkomt dat we in Den Haag extra wegen moeten aanleggen. Daarnaast wordt met alle grote bedrijven, kantoren, ziekenhuizen en scholen een plan gemaakt om te stimuleren dat werknemers en bezoekers minder met de auto komen. Hiervoor wordt een plan opgesteld met als doel het verminderen van het aantal autobewegingen met 20% binnen vijf jaar. Daarnaast moeten de transferia beter worden benut en gepromoot. Wat GroenLinks betreft is het niet nodig om met de auto naar het centrum of het strand te gaan.

Wat GroenLinks betreft worden er geen nieuwe wegen meer aangelegd in de stad. GroenLinks is dus ook tegen de aanleg van de Rotterdamse Baan. Dit stuk snelweg dat de A4 via de Binckhorstlaan met de binnenring moet verbinden levert nauwelijks tijdswinst voor de automobilist op, is met 661 miljoen euro veel te duur en is het plan wat naar het verleden in plaats van naar de toekomst kijkt. GroenLinks is ook tegen nieuwe asfaltprojecten als 'A4 poorten en inprikkers' en de Lozerlaan. Wat GroenLinks betreft kan dit het geld dat hiervoor is gereserveerd beter worden geïnvesteerd in betere fiets- en OV-voorzieningen. Met dit geld kunnen we in Den Haag echt forse en ambitieuze stappen maken.

GroenLinks wil dat de Malieveldgarage beter wordt benut. Om de garage aantrekkelijker te maken moet er een mooi vormgegeven voetgangersbrug komen van het Malieveld naar het Korte Voorhout. Hierdoor wordt de aanleg van een Tournooiveld-garage vlakbij de Hofvijver en het Binnenhof overbodig, kunnen acht historische bomen blijven staan en voorkomen we dat er nog meer verkeer in de binnenstad komt.

Als er voor de auto wordt gekozen, dan is het belangrijk dat deze zo min mogelijk uitstoot. We stimuleren het gebruik van milieuvriendelijke auto's door de komende vier jaar een netwerk van meer dan 1500 elektrische auto-oplaadpunten aan te leggen. De daar gebruikte elektriciteit is opgewekt met zonne- of windenergie.

Wijkbewoners mogen besluiten om hun straat enkele malen per jaar autovrij te maken (voor buitenspeeldagen, buurtfeesten, rommelmarkten, etc.). De gemeente Den Haag organiseert minimaal een keer per jaar een stedelijke autovrije zondag. Het sluipverkeer door woonwijken wordt ontmoedigd door fysieke maatregelen en een maximumsnelheid van 30 km/uur. Dat laatste is ook veiliger. Den Haag gaat het gebruik van deelauto's promoten, onder meer door extra parkeerplekken voor dit soort auto's te reserveren. Deze parkeerplaatsen zijn dan alleen beschikbaar voor deel-auto's.

Er komt een onderzoek naar de uitbreiding van het autovrije centrumgebied (VCP).

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Een netwerk van meer dan 1500 elektrische auto-oplaadpunten in Den Haag
- In samenspraak met grote bedrijven, kantoren, ziekenhuizen en scholen een plan opstellen om het aantal autobewegingen binnen vijf jaar met 20% te verminderen
- Geen geld meer naar aanleg van nieuwe wegen, dus geen Rotterdamse Baan of A4 inprikkers
- Het gebruik van deelauto's wordt gepromoot

1.2.4. Parkeren

GroenLinks wil meer ruimte voor mens, natuur en spelen. Je auto voor de deur parkeren is niet langer vanzelfsprekend. Bewoners die bewust kiezen voor een autoloze straat krijgen daar groen en speelruimte voor terug. Bewoners moeten dan wel eenvoudig hun auto aan de rand van de stad kunnen parkeren. De transferia worden beter benut en gepromoot.

Daarnaast wordt er stadsbreed gekeken naar het openstellen van parkeerterreinen van bedrijven en kantoren buiten werktijden.

GroenLinks wil dat er meer dan 1500 bestaande parkeerplaatsen geschikt worden gemaakt voor het opladen van elektrische voertuigen.

Wat GroenLinks betreft wordt er geen groen opgeofferd voor de aanleg van parkeerplaatsen. De bomenkap op de Laan van Meerdervoort voor de aanleg van parkeerplaatsen is voor ons nog steeds onaanvaardbaar. Er komen ook geen parkeergarages meer bij in Den Haag.

GroenLinks Den Haag is voorstander van het invoeren van betaald parkeren in heel Den Haag. Dat heeft diverse redenen. De eerste is dat de geparkeerde auto's in de openbare ruimte staan. Zij nemen veel ruimte in beslag en daar moet wat GroenLinks betreft voor betaald worden. Daarnaast wil GroenLinks alternatieve vormen van vervoer stimuleren, zoals de fiets en het OV, en kunnen mensen hun auto ook aan de rand van de stad in de transferia parkeren. Op deze manier worden de parkeerlasten eerlijker verdeeld en wordt de overlast tegengegaan van wildparkeerders in de wijken waar nu nog geen betaald parkeren is ingevoerd.

De tarieven van parkeren voor bezoekers en van de parkeervergunningen (voor de eerste auto) worden verdubbeld, behalve voor elektrische auto's en kwetsbare groepen zoals ouderen die slecht ter been zijn.

Per huishouden komen er maximaal twee parkeervergunningen. De prijs van de tweede parkeervergunning blijft substantieel hoger dan van de eerste parkeervergunning. Eigenaars van deelauto's en elektrische auto's krijgen 50% korting op hun vergunning. Dieselauto's van voor 2005 komen niet meer in aanmerking voor een nieuwe parkeervergunning.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Verdubbeling van de tarieven van parkeren voor bezoekers en van de parkeervergunningen
- Per huishouden komen er maximaal twee parkeervergunningen
- Eigenaars van deelauto's en elektrische auto's krijgen 50% korting op hun vergunning

1.2.5. Schoon vrachtvervoer en slimme bevoorrading

GroenLinks heeft een initiatiefvoorstel ingediend dat de bevoorrading van de binnenstad veel schoner en efficiënter zou maken. Dit heeft voordelen voor het leefklimaat, het milieu en de verkeersveiligheid.

De doelstelling van het voorstel is om de bevoorrading van de binnenstad voor 2040 volledig klimaatneutraal te maken. Als eerste tussenstap moet in 2020 een afname van 50% van de fossiele vrachtwagens en bestelwagens in de binnenstad zijn gerealiseerd. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door een overslagsysteem aan de rand van de stad te creëren dat de goederen voor verschillende winkels verzamelt en vervolgens met een elektrisch voertuig naar de binnenstad rijdt. Een andere optie is om schone vrachtwagens een voorkeurstoegang te geven tot het pollergebied in het centrum.

De milieuzone in het centrum (waar oude vrachtwagens niet in mogen) gaat in een groter gebied gelden, wordt aangescherpt en wordt ook van toepassing voor andere voertuigen.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Concrete stappen om in 2040 een klimaatneutrale bevoorrading van de binnenstad te realiseren, zoals het aanscherpen van de milieuzone in de binnenstad, realiseren van overslagsysteem aan de rand van de stad

1.3. Natuur en groen

Groen is belangrijk voor een gemeente. Mensen voelen zich beter in een groene omgeving, dieren kunnen er in leven en het is goed voor de biodiversiteit. GroenLinks wil daarom dat het groen in Den Haag een impuls krijgt. Bestaand groen blijft bestaan en mag niet worden opgeofferd voor wegen of parkeerplaatsen. Bij het realiseren van woningen wordt eerst gekeken of verdichting binnen de stedelijke gebieden mogelijk is. Groene gebieden worden gespaard.

1.3.1. Natuur, groen en bomen

In Den Haag zijn de onderdelen van de stedelijke ecologische hoofdstructuur van groot belang voor mens, dier en natuur. Deze zijn van belang om de groene gebieden in Den Haag met elkaar te verbinden. Zo krijgen dieren in de natuur ruimte om hun leefgebied te vergroten. Het huidige college heeft al deze gebieden slechts de bestemming 'groen' gegeven in plaats van de bestemming 'natuur'. Wat GroenLinks betreft krijgen deze belangrijke stukken stedelijke natuur gewoon de bestemming 'natuur' met de bijbehorende bescherming. Daarnaast worden er langs vijvers, vaarten en kanalen, daar waar effectief, natuurvriendelijke oevers aangelegd.

GroenLinks wil minimaal 2500 extra bomen planten in de stad, bovenop de bomen die vervangen moeten worden. Beeldbepalende, monumentale bomen blijven beschermd of krijgen alsnog bescherming.

Daarnaast komt er groen voor iedereen in de buurt. Vooral in dichtbebouwde wijken komt er meer groen zoals geveltuintjes. Dit betreft wijken zoals, de binnenstad, het Bezuidenhout, Zeeheldenkwartier, Regentessekwartier en het Valkenboskwartier. In deze wijken wordt in samenwerking met de bewoners een groenplan opgesteld om stenen om te zetten in groen. Zo worden deze wijken groener en mooier.

Buurtbewoners die hun straat/buurt willen vergroenen komen in aanmerking voor ondersteuning. Zo hebben initiatieven zoals Emma's Hof of de Zeeheldentuin een geweldig positief effect op de buurt. Dit verdient navolging in de rest van de stad. Bijvoorbeeld bij het Groene Oor en de Schenkstrook. In overleg met de NS moet hier wat GroenLinks betreft een toegankelijk groen gebied komen, zolang er geen bouwontwikkelingen zijn.

GroenLinks wil dat de gemeente Den Haag een eigen Gedragscode Flora en Fauna opstelt. Deze gedragscode moet bij het beheer van het gemeentelijke groen biodiversiteit, bescherming van dieren en hun leefgebieden voorop stellen.

Parken, bermen en oevers worden ecologisch beheerd met meer bloemen en schuilplaatsen voor dieren. Ook worden nestvoorzieningen aangelegd, zoals nestkastjes voor vogels.

Voor kinderen komen er 'natuuravonturen': speelplaatsen waar een kind met fantasie kan spelen en de natuur kan ontdekken. Kinderen uit achterstandswijken moeten ook de kans krijgen om naar strand, duinen en bos te gaan, bijvoorbeeld via naschoolse opvang, brede buurtscholen of clubhuizen van de toekomst.

Dankzij GroenLinks worden er geen chemische onkruidbestrijdingsmiddelen meer gebruikt door de gemeente. Wat GroenLinks betreft gaat de gemeente in overleg met andere beheerders van openbare ruimte om dit beleid te volgen.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- In dichtbebouwde wijken wordt in overleg met wijkbewoners een actieplan groen opgesteld;
- Den Haag krijgt er 2500 bomen bij (Het B2500 plan)
- Ondersteuning voor bewonersinitiatieven die groene tuinen in de buurt willen aanleggen zoals Emma's Hof en de Zeeheldentuin
- Ecologisch beheer van parken, bermen en oevers

1.3.2. Bebouwing in evenwicht met natuur

GroenLinks streeft naar een groen Den Haag waar de kwaliteit van wonen voorop staat. Niet de hoeveelheid huizen die gebouwd worden zijn belangrijk, maar de kwaliteit van de huizen, de leefomgeving en de natuur zijn voor GroenLinks leidend. Den Haag had de ambitie om het aantal inwoners te laten stijgen, inmiddels zijn doelstellingen om meer inwoners aan te trekken al ruimschoots gehaald. Wat GroenLinks betreft is extra groei van het aantal inwoners geen ambitie. Grootschalige bouwprojecten zijn dan ook niet noodzakelijk in Den Haag.

Als er al nieuwbouw noodzakelijk is, dan is GroenLinks is er voorstander van dat er binnenstedelijk wordt gebouwd. Daarbij moet het stedelijke groen behouden blijven en moet er worden gekeken naar efficiëntere bouwplannen op bestaande locaties. GroenLinks is dus geen voorstander van bouwen in buiten stedelijke gebieden zoals de Vlietzone. Deze gebieden moeten groen blijven.

Daarnaast kan een actief leegstandsbeleid bijdragen aan het behouden van openbaar groen. Door de inkrimping van de Rijksoverheid en de economische crisis komen er grote hoeveelheden kantoorruimte leeg te staan. Deze leegstaande kantoorruimtes kunnen uitstekend worden hergebruikt voor studentenwoningen, ouderenwoningen of voor culturele en startende ondernemers. Hierbij is het volgens GroenLinks wel essentieel dat deze kantoorruimtes worden verduurzaamd.

Voor Ockenburg zijn er al tijden bouwplannen. Wat GroenLinks betreft wordt dit prachtige groene gebied behouden en gerespecteerd. Bij mogelijke ontwikkelingen is voor GroenLinks het behoud van het groen en het karakter van het gebied leidend.

Op Scheveningen heeft het college plannen voor hoge torens en kabelbanen. Deze ontwikkelingen vinden plaats vlakbij het kwetsbare Westduinpark dat een beschermd Natura 2000-gebied is. Daarnaast bedreigen deze ontwikkelingen het speciale karakter van het Zuiderstrand wat meer ontspannen is dan het Scheveningse strand. Wat GroenLinks betreft komen de hoge hoteltoeren op het zuidelijke havenhoofd en de kabelbaan die beide kanten van de haven met elkaar zouden moeten verbinden er dan ook niet. Daarnaast moet FAST voor Scheveningen behouden blijven. Zij kunnen in het nieuwe Beachcity een mooie plek krijgen, waar ze met behoud van hun eigen identiteit zich verder kunnen ontwikkelen.

GroenLinks steunt de oprichting van de wijkontwikkelingsmaatschappij voor Den Haag Zuid-West. Na de problemen bij Vestia dreigde de ontwikkeling van Den Haag Zuid-West stil te komen liggen. Door de oprichting van de wijkontwikkelingsmaatschappij is de voortgang van belangrijke bouw- en renovatieprojecten voor Den Haag Zuid-West veilig gesteld.

Bij bouwprojecten is communicatie met de omwonenden van groot belang. Hun input en ideeën moeten worden gebruikt om plannen te optimaliseren of aan te passen. De bouw van een nieuw Eurojust-complex in Den Haag is een voorbeeld waar het niet goed is gegaan. GroenLinks is er voorstander van om het bewonersplan dat pleit voor

huisvesting op het Verhulstplein te onderzoeken. Het huidige gemeentelijke plan heeft te weinig draagvlak in de buurt.

Wat GroenLinks betreft worden de bebouwde kom en het buitengebied beter met elkaar verbonden door het aanleggen van mooie fiets- en vaarroutes. De fietssnelwegen zoals GroenLinks die voorstelt kunnen hier een grote bijdrage aan leveren. Daarnaast wordt groen in de bebouwde kom beter beschermd. Tuinen moeten beschermd worden tegen het volbouwen met uitbouwen.

Er komen groene daken op gemeentelijke gebouwen en de gemeente bevordert de aanleg van groene daken bij andere organisaties en particulieren. Hiervoor komt een subsidieregeling. Bedrijventerreinen worden in samenwerking met bedrijven natuurvriendelijk ingericht. Elke (basis)school krijgt een groen schoolplein.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Een Den Haag waar natuur en groen voorrang krijgen op bouwen. Extra groei van het aantal inwoners is geen ambitie. Grootschalige bouwprojecten zijn dan ook niet meer noodzakelijk in Den Haag
- Voor de noodzakelijke bouwprojecten wordt er vooral gebouwd in de binnenstedelijk gebieden. Daarbij wordt speciaal gekeken naar efficiëntere bouwplannen op bestaande locaties
- Voortzetting van de gemeentelijke initiatieven in Den Haag Zuid-West
- Een actief leegstandsbeleid

1.3.3. Stadslandbouw en moestuinen

We bevorderen stadslandbouw (*urban farming*) en het aanleggen van gezamenlijke moestuinen. Voedsel moet weer dicht bij de inwoners komen. Basisscholen kunnen moestuinen gebruiken om kinderen iets te leren over natuur en voedselproductie. Gronden die langdurig braak liggen in de gemeente worden tijdelijk bestemd voor stadslandbouw of stadspark. Wat GroenLinks betreft komt er een moestuin voor de voedselbank waar zij verse groenten uit kunnen oogsten voor de klanten. Hiermee krijgen de klanten verse groenten en krijgt de stad een nieuw stukje groen.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Braakliggende terreinen worden getransformeerd tot stadslandbouw of parken

1.4. Klimaat en energie

GroenLinks staat voor een duurzame samenleving met een eerlijke welvaartsverdeling die in balans is met natuur en dier. Dit is van groot belang om een leefbaardere wereld te creëren en voor toekomstige generaties te behouden. Er zijn veel uitdagingen op het gebied van klimaat en duurzaamheid. Den Haag wil in 2040 klimaatneutraal zijn, maar we lopen nu al enorm achter op deze doelstelling. Tijd dus voor actie!

1.4.1. Duurzaam wonen en bouwen

GroenLinks Den Haag wil dat er minimaal 50 miljoen euro in een duurzaam energiefonds wordt gestort voor investeringen in duurzame woningbouw. Hieruit kunnen inwoners op goedkope en aantrekkelijke wijze geld lenen voor duurzame investeringen. Doordat deze leningen weer worden terugbetaald, ontstaat er een permanent fonds. Dit fonds dient te worden aangevuld met geld van banken, bedrijven, fondsen en investeerders.

De gemeente kan investeringen in duurzaamheid ook stimuleren door garant te staan voor investeringen. Dit past binnen de innovatieve aanpak van duurzaamheid waar GroenLinks Den Haag voor staat.

Alle nieuwe gebouwen en woningen worden duurzaam gebouwd en we maken gebruik van innovatief aanbesteden. Daarnaast gaan we in Den Haag waar mogelijk hogere eisen stellen aan de energieprestatie van gebouwen dan landelijk verplicht is, bij voorkeur energieneutraal. De gemeente gaat de wettelijke mogelijkheden onderzoeken om bij energiezuinige en schone nieuwbouwprojecten korting te geven op de grondprijs en/of de bouwleges.

Bij het plannen van nieuwe wijken en gebouwen wordt rekening gehouden met de optimale benutting van de zonnestand. Er komen groene daken en/of zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen en de gemeente bevordert de aanleg van groene daken bij andere organisaties en particulieren.

De sociale woningvoorraad wordt verduurzaamd. Er worden nu al eerste stappen gezet, maar dit kan stukken ambitieuzer. Een duurzame woning is niet alleen beter voor het milieu, maar ook voor de portemonnee van de bewoners.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Minimaal 50 miljoen euro voor een duurzaam energiefonds voor investeringen in duurzame woningbouw
- Gemeentelijke garantstellingen voor duurzame investeringen
- Bij nieuwbouwprojecten wordt rekening gehouden met de zonnestand voor optimale benutting van zonne-energie
- Alle daken van gemeentelijke gebouwen worden groen ingericht

1.4.2. Duurzame energie

Met het geld uit het duurzame energiefonds zoals hierboven beschreven moet de duurzame energie een flinke impuls krijgen in Den Haag. Dit moet leiden tot fors meer zonnepanelen op huizen en meer private initiatieven om duurzame energie op te wekken.

Daarnaast is GroenLinks voor de komst van meer windmolens in Den Haag. Langs de A4 zijn er kansrijke locaties. De gemeente Den Haag moet actief bijdragen aan de realisatie van windmolens, zodat er niet enkel op particulier initiatief hoeft te worden gerekend.

GroenLinks wil dat het geothermie-project in Den Haag Zuid-West een doorstart maakt. Dit plan is onder het huidige college in grote problemen gekomen, maar is essentieel voor het behalen van onze klimaatdoelstellingen. Bij dit project zouden 4000 huizen worden aangesloten op aardwarmte.

Daarnaast wordt de stadsverwarming duurzamer. Er komt extra isolatie en er wordt gekeken of de stadsverwarming geen duurzame initiatieven van bewoners in de weg zit.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Realisatie van ten minste 10 windmolens langs de A4
- Doorstart van het geothermieproject in Den Haag Zuid-West

1.4.3. Energie besparen

We geven bewoners tips over wat zij zelf kunnen doen om energie te besparen. Deur-aan-deur-voorlichtingsacties en gezamenlijke acties zijn bewezen succesvol. Er komt een impuls voor buurtgerichte energiebijeenkomsten, verzorgd door buurtbewoners. Directe 1-op-1-voorlichting kan inwoners over de streep halen om zelf aan de slag te gaan met besparen: verlichting, isolatie of zelfs een nieuwe installatie.

We bevorderen eigen initiatieven op het gebied van energiebesparing. Vergunningen die nodig zijn voor besparingsmaatregelen worden snel en zonder obstakels gegeven.

Het door het huidige college opgerichte duurzaamheidscentrum is een papieren tijger, waar nauwelijks concrete acties aan verbonden zijn. Wat GroenLinks betreft moet dit veel ambitieuzer. In samenwerking met het bedrijfsleven en de vele bewonersinitiatieven moet het duurzaamheidscentrum een verbindende schakel en facilitator in Den Haag worden op het gebied van duurzaamheid. Daar horen concrete en afrekenbare doelstellingen bij. Het Haags milieucentrum heeft en behoudt een belangrijke educatieve functie in Den Haag.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Deur-aan-deur-voorlichtingsacties over energiebesparing
- Impuls voor buurtgerichte energiebijeenkomsten, verzorgd door buurtbewoners

1.5. Dierenwelzijn

Wat GroenLinks betreft wordt Dierenwelzijn een voorwaarde voor het gunnen van opdrachten voor beheer in de openbare ruimte. Daarnaast moet de gemeente het goede voorbeeld geven door alleen biologische en dierproefvrije producten te kopen. In de catering van de gehele gemeentelijke organisatie wordt een ruim assortiment aan vegetarische producten opgenomen. Ook de gemeenteraad geeft het goede voorbeeld: er wordt tijdens raadsvergaderingen geen vleeshapje meer verstrekt.

GroenLinks Den Haag is tegen sportvissen. Het veroorzaakt onnodig dierenleed. De opvang van zwervdieren en in beslag genomen verwaarloosde dieren is in Den Haag voor verbetering vatbaar. Niet alleen de wettelijke taken moeten worden uitgevoerd, maar ook het extra stapje om de dieren in opvang een prettig leven te geven is van groot belang.

Den Haag moet het chippen van huisdieren stimuleren. Veel huisdieren komen onnodig in het asiel terecht, omdat de eigenaar niet achterhaald kan worden. De beste oplossing hiervoor is dat alle honden en katten gechipt zijn. Voor pasgeboren honden geldt inmiddels een verplichting tot chippen, voor oudere honden en alle katten is dit helaas niet zo.

Natuur en een natuurlijke leefomgeving zijn van essentieel belang voor dieren. GroenLinks wil dan ook dat er bij het inrichten van de openbare ruimte en de natuur rekening wordt gehouden met de natuurlijke leefomstandigheden van dieren. Zo moet er meer aandacht komen voor een bij-vriendelijke omgeving.

GroenLinks is tegen circussen met wilde dieren. Helaas heeft de rechter bepaald dat gemeenten circussen met wilde dieren niet mogen weigeren via regelgeving. Om echter te voorkomen er toch circussen met wilde dieren in Den Haag komen, is GroenLinks voorstander van het instellen van een maximum aantal circusvoorstellingen waarvoor een vergunning wordt afgegeven. In combinatie met het voorkeursbeleids kan zo worden voorkomen dat circussen met wilde dieren toch nog een vergunning krijgen.

Vuurwerk heeft een grote impact op het welzijn van dieren. Den Haag streeft ernaar alleen een gemeentelijke vuurwerkshow te organiseren, zodat particulier afsteken van vuurwerk overbodig wordt. Op kwetsbare plaatsen, zoals bij natuurgebieden, wordt een afsteekverbod ingesteld.

Er komt in Den Haag een verbod op het voeren van eenden, duiven en meeuwen. Zo wordt overlast tegengegaan.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Dierenwelzijn is een voorwaarde voor het gunnen van opdrachten voor beheer in de openbare ruimte
- In de catering van de gehele gemeentelijke organisatie wordt een ruim assortiment aan vegetarische producten opgenomen
- Een verbod op sportvissen in Den Haag
- Bij het inrichten van de openbare ruimte en de natuur rekening wordt gehouden met de natuurlijke leefomstandigheden van dieren
- Circussen zonder wilde dieren
- Verbod op het voeren van eenden, duiven en meeuwen

2. Een sociaal Den Haag

Iedereen wil zijn of haar leven naar eigen inzicht kunnen inrichten, waarbij er een balans is tussen werk en ontspanning. In de huidige economische situatie is het lastig daarin een goede samenhang te vinden. Veel bedrijven gaan failliet en als gevolg van reorganisaties bij de overheid, staan ook daar veel banen op de tocht. Veel zzp-ers behoren tot de nieuwe armen. Toch willen zij graag hun bedrijf voortzetten en niet geheel afhankelijk worden van een uitkering. GroenLinks vindt dat er meer mogelijkheden moeten komen voor deze groep om tijdelijk ondersteund te worden en dat regelingen zoals de bijstand voor ondernemers en de ouderenregeling actief bekend gemaakt moeten worden. Ook moet het voor zzp-ers makkelijker zijn om een ooevaarspas te krijgen (en te behouden, ook als ze hun administratie nog niet af hebben).

De werkloosheid is nog altijd groeiende en zonder inkomsten uit werk is het lastig om geschikte en betaalbare woonruimte te vinden. GroenLinks wil daarom investeren in een duurzame economie waardoor werkgelegenheid juist wordt vergroot.

Het midden- en kleinbedrijf heeft het moeilijk en kan het hoofd amper boven water houden, waardoor voorheen welig tierende winkelstraten worden bedreigd met verpaupering. Een van de manieren om dit op te lossen en leefbaar te houden is door wonen boven winkels te stimuleren.

Bedrijfspannen en overheidsgebouwen staan langer leeg dan voorheen waardoor de anders zo druk bevolkte gebieden veranderen in een 'spookomgeving'. GroenLinks wil in reactie daarop investeren in een beter functionerende woningmarkt, waarbij zowel coöperaties als particuliere huiseigenaren samenwerken met gemeente en inwoners.

Als gevolg van de steeds verder terugtrekkende overheid lopen veel voorzieningen gevaar. Mensen met wie het even niet goed gaat, lopen het risico dat ze in een negatieve spiraal belanden. GroenLinks heeft een sociaal antwoord op deze 'nieuwe' rol van de overheid.

De jeugd ondervindt de gevolgen van de overheid die steeds meer taken afstoot. Speel- en sportvoorzieningen worden minder terwijl juist de jeugd de groep is waarin volop geïnvesteerd dient te worden.

GroenLinks staat voor een lokale overheid die voorwaarden schept, zodat Hagenaars hun leven naar eigen inzicht kunnen inrichten. Met meer kansen op werk, een fatsoenlijk inkomen, een betaalbare woning, uitstekende speel- en sportvoorzieningen en goede zorg. Werkgelegenheid, banen en inkomen zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van eigen initiatief en een goede ondersteuning: de stad wil daarin een factor zijn.

2.1. Duurzame economie en werk

Den Haag heeft een goede uitgangspositie qua werkgelegenheid. Zo zijn er vele hoofdkantoren van bedrijven gevestigd, zijn er in Den Haag als stad van Vrede en Recht veel internationale organisaties gevestigd en heeft het als regeringscentrum veel werk bij de Rijksoverheid. Daarnaast werkt 1 op de 10 Hagenaars in de toeristische sector. Deze sector moet wat GroenLinks betreft verder worden ontwikkeld in balans met de natuur en het karakter van de stad.

Toch voelt ook Den Haag de crisis en gaat er veel werkgelegenheid verloren. Bedrijven, organisaties en de overheid bezuinigen op het personeelsbestand.

Wat GroenLinks betreft moet Den Haag inzetten op een flexibel en sterk midden- en kleinbedrijf (MKB) dat de banenmotor van de Haagse economie is. Door gemeentelijke aanbestedingen op te splitsen in kleinere eenheden krijgt het Haagse MKB meer kansen. Door aanbestedingsmarkten te organiseren wordt het duidelijker waar het werk voor het Haagse MKB zit.

Ondernemerschap moet gestimuleerd worden in het Haagse HBO en MBO en bij werkzoekenden. De kennis van het MKB kan hierbij gebruikt worden in de vorm van coaching.

Bureaucratische regels moeten worden verminderd waar dat kan en in samenwerking met de Kamer van Koophandel worden mensen gestimuleerd om bedrijven te starten. De zekerheid van banen bij de overheid en grote bedrijven is er niet meer, daarom moeten mensen ook zelf de kansen pakken.

GroenLinks Den Haag is er groot voorstander van dat Den Haag inzet op het binnenhalen van bedrijven die een duidelijke bijdrage aan de duurzaamheid in de wereld leveren. Den Haag moet de groene banenmotor van Nederland worden. Hiervoor moet een uitgekiend acquisitiebeleid worden opgezet en moet de gemeente via stimuleringsmaatregelen Den Haag aantrekkelijk maken voor deze bedrijven.

Waar winkelstraten met leegstand kampen wordt onverminderd actief ingezet op het aantrekken van dienstverlenende beroepen. In winkelstraten waar panden leegstaan moet de gemeente zich inspannen dat deze ruimten om niet ter beschikking worden gesteld aan beginnende ontwerpers of kunstenaars als tentoonstellingsruimte. Dat is goed voor het aanzien van het pand en zou ook mooie invulling van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) beleid van de eigenaar/verhuurder kunnen zijn.

Daarnaast hebben kleine ondernemers en dienstverleners zoals administratiekantoren, bijlesinstituten, vroedvrouwen, yogastudio's moeite zich te vestigen als de bestemming winkels is. Terwijl deze zaken voor een winkelstraat juist een waardevolle aanvulling en oplossing voor leegstand kunnen zijn. De gemeente moet zich inspannen deze barrières weg te nemen.

Zo geven we de creatieve sector maar ook stadslandbouw een centrale plek in onze winkelgebieden.

Daarnaast stimuleert de gemeente een actief vergunningenbeleid door naleving ervan te controleren en stimuleert een concurrerende huurstelling voor bedrijfsruimtes die inventieve, goede ondernemers steunt. Dat doet ze door vastgoedeigenaren aan te spreken op inspanning voor een duurzame waardevermeerdering van stedelijke economie.

De gemeente houdt contact met ondernemersverenigingen en bewonersorganisaties over (winkel)straten, zodat deze niet ten onder gaan aan vastgoedspeculatie, leegstand en huurprijsofdrijving.

De gemeente neemt initiatieven om Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen inhoud en kleur te geven in een bewoonbare en economisch sterke stad. Zo streeft GroenLinks ernaar om het meest duurzame strand van Nederland te creëren met zonnepanelen bij strandtenten, afvalscheiding en waterrecycling. Hierdoor kunnen strandtenteigenaren zelfvoorzienend worden. GroenLinks is geen voorstander van de jaarrondexploitatie voor strandtenten, zeker op het Zuiderstrand.

Visserij is geen prioriteit in de economische ontwikkeling van Den Haag. Daar waar toch sprake is van beroepsvisserij wordt deze sector zo duurzaam mogelijk gemaakt.

Bedrijventerreinen worden intensiever gebruikt door leegstand en speculatie aan te pakken, grondgebruik te verbeteren en straten en lanen vol met bomen te zetten.

GroenLinks is tegen meer bedrijventerreinen en nieuwe kantoorpanden in Den Haag. In plaats daarvan moeten volgens GroenLinks leegstaande panden worden hergebruikt voor allerlei doelgroepen zoals startende ondernemers, creatieve geesten en duurzame bedrijven.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Ontwikkeling van de toeristische sector als banenmotor, in balans met milieu en natuur
- In samenwerking met de Kamer van Koophandel worden mensen gestimuleerd om bedrijven starten
- Den Haag als groene banenmotor van Nederland, daarvoor moet een uitgekiend acquisitiebeleid worden opgezet
- Een duurzame visserijsector
- Geen nieuwbouw van kantoren en bedrijfsterreinen; eerst pakken we leegstand aan
- GroenLinks wil meer kansen voor het MKB, o.a. door gemeentelijke opdrachten op te splitsen in kleinere eenheden en aanbestedingsmarkten te organiseren
- GroenLinks steunt de gesprekken van de gemeente om van Den Haag een nog mooiere toeristenstad te maken en steunt de openstelling van Koninklijke paleizen en het Binnenhof
- GroenLinks ziet graag een bruisende stad, ook na 23:00 in de avond. Daarom pleiten we voor het verruimen van de terrasregels

2.2. Wonen in een duurzame gemeente

De kwaliteit van Den Haag als woonstad wordt gemaakt door de ligging aan zee, de cultuurschatten, parken, banen, voorzieningen én veel mooie en verschillende buurten. Dát is de basis voor een duurzame stad waar modieuze vernieuwing plaats heeft gemaakt voor stapsgewijze verbetering. Dat is ook waar GroenLinks voor gaat, een duurzame combinatie tussen groen, energie, natuur, cultuur en welvaart.

Wat GroenLinks Den Haag betreft moet duurzaam bouwen worden gestimuleerd. Coöperaties en particulieren die duurzamer bouwen dan de landelijke regels voorschrijven, krijgen van de gemeente Den Haag, zo mogelijk, korting op de grondprijs en/of de bouwleges. Daarnaast worden de subsidiemaatregelen voor bijvoorbeeld zonnepanelen en woningisolatie uitgebreid. In hoofdstuk 1 worden hier talrijke ideeën voor aangedragen.

Den Haag stopt de bouw van semipermanente woningen en scholen, dit zijn namelijk dure compromissen. Wonen voor jongeren en studenten wordt niet meer als separate categorie gezien maar integraal opgenomen in de bouwopgave. "we zijn goede buren van elkaar" is het uitgangspunt.

Den Haag spreekt corporaties aan op de verantwoordelijkheid die zij hebben voor volkshuisvesting, haar bewoners, voor onderhoud van haar woningvoorraad en voor het stadsbeeld dat hiermee in geding is. GroenLinks wil dit doen met investeringsprogramma's om energieverbruik omlaag te brengen, betaalbaarheid te borgen, woonkwaliteit te verhogen en stadsgroen te versterken.

Voor GroenLinks is een voldoende aanbod van sociale huisvesting in Den Haag altijd het uitgangspunt. Mensen moeten voor een betaalbare prijs in Den Haag kunnen wonen, ongeacht hun inkomen. Bij mogelijke verkoopplannen, zoals nu bij Vestia, neemt de

gemeente Den Haag de regie in de planning van verkoop van sociale huurwoningen, zodat verantwoordelijkheid van corporaties én stad resulteert in duurzame, 'gemixte' wijken waarin bewonersverantwoordelijkheid en inbreng is gewaarborgd. We streven naar prettige, sámenhangende straten in buurten met een rijke mix van inwoners. Het tegengaan van scheefwonen is hierbij belangrijk.

Den Haag gaat op eigen grond menging stimuleren van goedkopere en duurdere woningen, ook op het 'zand'. Den Haag neemt jongeren- en studentenhuisvesting gewoon op in de reguliere bouwopgave in de hele stad. Den Haag koestert zijn statige buurten met zijn bijzondere kwaliteiten die op de hele stad en stedelingen afstralen. En tegelijk koestert de stad haar opvangmogelijkheden en instellingen voor mensen die in de problemen zijn geraakt.

In de wijken zoals Den Haag Zuid-West, de Schilderswijk, Transvaal, het Laakkwartier en Mariahoeve is aandacht voor de sociale samenhang van groot belang. De buurthuizen van de toekomst en brede buurtscholen verdienen een extra impuls, zeker in deze wijken. Voor zover nog niet van toepassing wil GroenLinks dat bewonersorganisatie zich ontwikkelen tot inspirerende centra van buurtnetwerken, gericht op van alle actieve groepen in de buurt, onderlinge uitwisseling van informatie en – waar nuttig – samenwerking. Dit sluit aan bij de praktijk dat subsidie voor activiteiten doorgaans via de bewonersorganisatie wordt aangevraagd en verbreedt het draagvlak voor de taken van bewonersorganisaties als aanspreekpunt voor de gemeente en behartigen van het buurtbelang. De hoogte en voorwaarden van de algemene ondersteuning om deze rol te vervullen dienen hiermee in overeenstemming te zijn.

Zoals in hoofdstuk 1 staat geschreven is GroenLinks voorstander van de oprichting van de WOM in Den Haag Zuid-West, zodat de broodnodige ontwikkelingen daar kunnen doorgaan.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- De buurthuizen van de toekomst krijgen een impuls
- Zo mogelijk korting op de grondprijs en/of bouwleges voor coöperaties en particulieren die duurzamer bouwen dan de landelijke regels voorschrijven
- Voldoende sociale woningbouw zodat wachtlijsten kunnen worden tegengegaan
- Bij verkoopplannen van woningbouwcoöperaties neemt de gemeente actief de regie

2.3. Kansen voor de jeugd

GroenLinks staat voor positief jeugdbeleid: door jongeren uit te dagen op wat ze kunnen en willen, werken zij zelf aan hun welzijn. We praten niet over maar mét jongeren. Wanneer het over de inrichting van speel-, sport- en ontmoetingsplekken gaat of over jongerenwerk, maar ook over de bestrijding van jongerenoverlast en de decentralisatie van de jeugdzorg.

GroenLinks gaat de dialoog aan en stelt voor om de jeugdraad die Den Haag ooit kende weer nieuw leven in te blazen. De jeugdraad heeft als doel het bestuur te adviseren. Jongeren worden actief uitgedaagd om positieve initiatieven te nemen en worden in staat gesteld om hun ideeën uit te voeren.

GroenLinks Den Haag wil jongeren met diverse nationaliteiten elkaar laten opzoeken en hen betrekken bij de organisatie van een maatschappelijke zaak. Hierbij worden jongeren aan elkaar gebonden op basis van interesse in plaats van etniciteit.

Er zal actief gekeken worden naar innovatieve manieren om groepen jongeren die maatschappelijk nog niet actief zijn te betrekken. Het uitdelen van een Stadsprijs voor jongeren kan hier onderdeel van zijn.

Problemen met (hang)jongeren lossen we samen, mét jongeren en omwonenden, op. Jongeren nemen hierin verantwoordelijkheid. Er worden hiervoor middelen vrijgemaakt om jongeren datgene te bieden waar zij behoefte aan hebben.

Wanneer blijkt dat jongeren bij het zoeken naar een gezamenlijke oplossing voor de problemen hun verantwoordelijkheid niet nemen, is GroenLinks van mening dat daar tegen opgetreden kan worden. Indien noodzakelijk kunnen er sancties volgen.

GroenLinks wil dat er in heel Den Haag voldoende speelplekken zijn. Met name de stadsdelen die dichtbevolkt zijn, zullen onder de loep worden genomen op zoek naar locaties voor nieuwe speelplekken. Nu zijn in dichtbebouwde wijken zoals het Bezuidenhout vaak niet genoeg speelplekken. In samenspraak met de wijken gaat de gemeente op zoek naar oplossingen. Hierbij kan worden gedacht aan het openstellen en speciaal inrichten van schoolpleinen.

GroenLinks vindt daarnaast ook dat iedereen erop uit moet kunnen. Daarom moeten de Jeugd Vakantie Activiteiten en de VakantiePas behouden blijven voor Den Haag. Zo kunnen jongeren voordelig genieten van leuke activiteiten in hun vakanties.

De jeugd heeft de toekomst en daarom is de jeugdzorg van groot belang. Jongeren die problemen hebben in hun leefomgeving, hebben vaker problemen op school en dat is zonde van hun talenten en ontwikkeling. Wat GroenLinks betreft moet de jongere dan ook centraal staan in de jeugdzorg, zij zijn (ervarings)deskundig en kunnen aangeven wat anders kan.

Jongeren moeten zo veel mogelijk in hun eigen omgeving kunnen opgroeien. Een veilige omgeving is hiervoor van belang en daarom is nauw overleg tussen ouders, scholen en maatschappelijke organisaties essentieel. Ook hier geldt dat families één aanspreekpunt en één zorgplan hebben. GroenLinks wil daarnaast ook cliëntenraden invoeren waar bestaande kennis op bepaalde thema's wordt ingezet om problemen aan te pakken(bijvoorbeeld de Jutters).

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Een actieve jongerenraad in aanvullingen op de jongerenambassadeurs
- Meer speelplekken in dichtbebouwde wijken
- Behoud van de Jeugd Vakantie Activiteiten en de VakantiePas

2.4. Onderwijs

Onderwijs is van groot belang voor de ontwikkeling van jongeren én ouderen. Voor betere kansen op de arbeidsmarkt, maar soms ook om de aansluiting bij de maatschappij te verbeteren. Kwalitatief onderwijs is dus van groot belang.

Dat begint wat GroenLinks betreft al bij de vroeg- en voorschoolse opvang. Wat GroenLinks betreft worden er duidelijke afspraken gemaakt met de opvanginstellingen over de resultaten die behaald moeten worden. Hierbij is er niet alleen aandacht voor taal en rekenen, maar ook voor sociale vaardigheden. Wat GroenLinks betreft moeten kinderen vooral kind kunnen zijn.

Goed onderwijs begint bij goed uitgeruste scholen en teams die tegen hun taak opgewassen zijn. Uiteenlopende culturele achtergronden en levensbeschouwingen zijn de

meest zichtbare start voor het stimuleren van belangstelling en ontdekking, het verwerven van kennis en kunde. De gemeente is verantwoordelijk voor kwalitatieve huisvesting. Wat GroenLinks betreft komt er extra aandacht voor het binnenmilieu van scholen, zodat de luchtkwaliteit van uitstekende kwaliteit is. Daarnaast moeten ook in de scholen duurzame maatregelen worden genomen, zo hebben alle kinderen recht op een schoolplein met groen.

Daarnaast dragen ouders de verantwoordelijkheid om hun kinderen de best denkbare opleiding te geven, zodat ze later hun inkomen kunnen verwerven in werk dat hen voldoening geeft. Verzaken van leerplicht wordt wat GroenLinks betreft dan ook aangepakt. Als er problemen in de gezinssituatie zijn, dan worden deze samen met de professionele organisaties aangepakt. Zoals in de paragraaf jeugd is besproken is het hierbij van belang dat alle betrokken organisaties op de hoogte zijn en dat er één plan en één aanspreekpunt is.

Onderwijs gaat verder dan leerplicht: taalvaardigheid en bijscholing maakt burgers minder kwetsbaar bij het vinden van een leuke en passende baan. GroenLinks wil dat iedereen de Nederlandse taal goed beheerst en dat volwasseneneducatie meer toegankelijk wordt. Nederlandse taalcursussen zijn toegankelijk voor alle mensen die het nodig hebben.

Ook taalonderwijs op de werkvloer moet gestimuleerd worden, voor Nederlandse laaggeletterden en inburgeraars die hun taalniveau willen verbeteren.

Oudere werknemers in bedrijven moeten gestimuleerd worden om bij te blijven in hun vak. De rijke ervaring van ouderen moet beter gebruikt worden. Ouderen moeten jongeren meer gaan coachen. Het HOVO (Hoger Onderwijs voor Ouderen) moet ook weer in Den Haag toegankelijk zijn, nu worden Hagenaars naar Leiden of Rotterdam gestuurd.

Bibliotheken zijn van groot belang voor een stad. Jongeren kunnen er boeken lenen of studeren, maar ook kunnen er allerlei activiteiten worden georganiseerd. In Den Haag zijn vele wijkbibliotheken, zoals in de Schilderswijk, door het college gesloten. Bij de kleine steunpunten die ervoor in de plaats zijn gekomen, lopen de bezoekersaantallen terug en worden minder boeken uitgeleend. Daarnaast komen de wijkactiviteiten ook nog niet van de grond.

GroenLinks wil daarom dat alle bibliotheken in de buurten weer heropend worden, zodat Den Haag weer op het niveau komt van voor de bezuinigingen van dit college. De buurtbibliotheken organiseren activiteiten op het gebied van leesbevordering, bevorderen informatie en culturele educatie en fungeren als vraagbaak, adviescentrum en als ontmoetingsplaats op het terrein van kunst en cultuur (door culturele activiteiten, leessessies van auteurs, kunstuitlenen e.d.).

GroenLinks steunt het initiatief van de gemeente Den Haag bij het ontwikkelen van de brede buurtschool. GroenLinks is van mening dat de brede buurtschool op een positieve manier bijdraagt aan de ontwikkeling van (jonge) kinderen.

De maatschappelijke stages spelen een belangrijke rol in de maatschappelijk ontwikkeling van jongeren. GroenLinks wil dat de scholen worden gestimuleerd om leerlingen een maatschappelijke stage aan te bieden.

Den Haag is een stad met veel nationaliteiten. GroenLinks stimuleert dat Hagenaars van buitenlandse komaf als 'cultureel ambassadeur' op scholen komen vertellen over hun afkomst.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Extra aandacht voor het binnenmilieu van scholen, zodat de luchtkwaliteit van uitstekende kwaliteit is
- Stevige aanpak van schoolverzuim
- Alle bibliotheken in de buurten worden heropend
- De buurtbibliotheken gaan fungeren als vraagbaak, adviescentrum en als ontmoetingsplaats op het terrein van kunst en cultuur
- Scholen blijven ondersteund worden in de onderwijskundige begeleiding van de maatschappelijke stage
- Den Haag is trots op de vestiging van de Leiden University College en verschillende grote hogescholen in de stad. GroenLinks spant zich in om de studenten van deze instellingen een mooie en sterke studentenstad te bieden
- De stationsbuurt wordt steeds meer een vestigingsplaats voor studenten. GroenLinks steunt initiatieven om deze wijk om te vormen tot het Quartier Latin van Den Haag

2.5. Sport

In de gemeente Den Haag moet sport voor iedereen toegankelijk zijn. De gemeente zorgt voor kwalitatief goede voorzieningen die voor iedereen binnen handbereik liggen. Denk hierbij aan betaalbare zwembaden. Ook het gebruik van sporthallen en sportvelden zal voor iedere inwoner van Den Haag mogelijk zijn en maakt standaard deel uit van de Ooievaarspas.

De gemeente Den Haag heeft een faciliterende rol om de samenwerking tussen sportverenigingen onderling en met bijvoorbeeld onderwijs, fitnesscentra en zorginstellingen te stimuleren. In gezamenlijkheid zal er een gevarieerd aanbod aan sport- en bewegingsactiviteiten komen voor zowel allochtone als autochtone jongeren, senioren en mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking. De gemeente Den Haag heeft oog voor uitzonderlijke talenten. Daarnaast zullen Haagse talenten als rolmodel de breedtesport stimuleren.

Op Europees niveau is vastgesteld dat er geen (gemeente)geld meer naar grote voetbalclubs mag. Door de geschiedenis heen zijn ADO Den Haag en de gemeente echter nauw met elkaar verbonden. De gemeente benut al haar mogelijkheden ervoor te zorgen dat ADO financieel gezond wordt en blijft, zodat er geen beroep meer wordt gedaan op publieke middelen.

Achterstallig onderhoud van gemeentelijke sportaccommodaties zal snel worden weggewerkt en in drukke woonwijken met veel kinderen zullen de mogelijkheden worden bekeken tot het realiseren van nieuwe faciliteiten. Hierbij wordt gezorgd voor een dekkend aanbod. GroenLinks wil de leeftijd voor het schoolzwemmen verlagen naar zes jaar; het dringt de wachtlijsten voor zwemlessen terug en zorgt ervoor dat kinderen gelijke kansen krijgen.

Niet alleen in georganiseerd verband moet meer worden gesport. Juist ook op individueel en ongeorganiseerd niveau moeten mensen kunnen sporten. Daarom moeten er meer sportmogelijkheden in de openbare ruimte komen zoals routes voor hardlopen en fitnessstoestellen in parken.

GroenLinks stimuleert tolerantie in de sport. Zo kan de eerste 'roze voetbalsupportersclub' Roze Reigahs, verbonden aan ADO Den Haag, rekenen op de steun van GroenLinks.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Betaalbare accommodaties voor verenigingen
- Meer sportmogelijkheden in de openbare ruimte
- Geen extra geld naar ADO Den Haag
- Haagse talenten die als rolmodel de breedtesport stimuleren
- Sport verbindt en promoot de tolerantie in de stad

2.6. Armoede

Een inkomen is voor iedereen noodzakelijk. Wie daar zelf niet in kan voorzien, wordt ondersteund door de gemeente.

De economische crisis zorgt voor grote aantallen mensen die in armoede vervallen. Voor GroenLinks Den Haag is het één van de belangrijkste taken van de overheid om te zorgen dat iedereen mee kan doen en er een stevig sociaal vangnet is dat mensen opvangt als het een keer tegenzit.

Daarom wil GroenLinks armoede tegengaan en kiezen voor ruimhartige inkomensondersteuning, zodat mensen met een minimumuitkering of werkende armen zich niet uitgesloten hoeven te voelen. De Ooievaarspas blijft bestaan voor alle mensen die moeten rondkomen van een bedrag tot 130% van het bestaansminimum. Armoedevoorzieningen voor kinderen worden uitgebreid voor gezinnen die moeten rondkomen van een bedrag tot 130% van het minimuminkomen.

GroenLinks wil maatwerk verrichten. Hierbij is van doorslaggevend belang dat de ingezette middelen aansluiten bij de behoeften van de persoon in kwestie (kinderen, ouderen, chronisch zieken of gehandicapten).

Gerichte communicatie naar doelgroepen en maatschappelijke instellingen moet ervoor zorgen dat de minimaregelingen bekend zijn bij de mensen die er recht op hebben. Met name de Bijzondere Bijstand wordt nu niet optimaal gebruikt; hier moeten doelgroepen actief op benaderd worden. Maatschappelijke hulpverlening kent een wirwar aan loketten. In de gemeente Den Haag krijgt een huishouden met meerdere problemen één verantwoordelijke hulpverlener, waarbij de gemeente regiehouder is.

Steeds meer mensen komen in financiële problemen. Daarom moet wat GroenLinks betreft de schuldhulpverlening verder worden uitgebreid, zodat mensen zicht krijgen op een oplossing van hun schulden.

In de huidige tijd waarin het economisch minder gaat, lopen meer mensen het risico niet te kunnen voldoen aan hun belastingplicht. Als gevolg daarvan zullen meer mensen bij de gemeente om kwijtschelding vragen. GroenLinks wil dat het huidige kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Den Haag blijft bestaan en wordt uitgebreid voor zzp-ers.

GroenLinks is tegen het treffen van financiële maatregelen (boetes) tegen daklozen, zoals in het huidige bedelbeleid. GroenLinks is een voorstander van maatwerk bij het treffen van maatregelen. Daarbij is er een duidelijke rol voor maatschappelijk organisaties weggelegd.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- De Ooievaarspas blijft bestaan voor alle mensen die moeten rondkomen van een bedrag tot 130% van het bestaansminimum
- Armoedeverorzieningen voor kinderen worden uitgebreid voor gezinnen die moeten rondkomen van een minimuminkomen
- Gerichte communicatie naar doelgroepen en maatschappelijke instellingen moet ervoor zorgen dat de minimaregelingen bekend zijn bij de mensen die er recht op hebben
- Schuldhulpverlening wordt uitgebreid
- GroenLinks wil dat het huidige kwijscheldingsbeleid van de gemeente Den Haag blijft bestaan en wordt uitgebreid voor zzp-ers
- Met de Ooievaarspas krijgen mensen 25 procent korting bij de verschillende Kringloopwinkels in de stad. Op die manier versterken we hergebruik in de stad en kunnen meer mensen actief gebruik maken van reeds aanwezige goederen

2.7. Participatie en werkgelegenheid

Voor mensen die (nog) geen kans op betaald werk maken, zoekt de gemeente naar alternatieven als scholing, participatiebanen, leerwerkplekken etc.. De gemeente zal hierbij samenwerking met marktpartijen zoeken. Actief werkzoekenden die een eigen bedrijf willen starten worden door de gemeente ondersteund. In samenwerking met de Kamer van Koophandel wordt geholpen met bijvoorbeeld het schrijven van een ondernemingsplan en de aanvraag van de benodigde vergunningen. Men krijgt de gelegenheid met behoud van uitkering een onderneming te starten. Ook na de opstartfase zal het samenwerkingsverband gemeente Den Haag/Kamer van Koophandel deze ondernemers ondersteunen.

De gevolgen van werkloosheid zijn heel ingrijpend en ontwrichtend. Het beleid van de Dienst Sociale Zaken wordt gericht op het ondersteunen van werklozen bij het vinden van werk. Dat gebeurt door middel van het aanbieden van opleidingen, trainingen, stages, taalcursussen en re-integratieprojecten. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. Betaald werk vinden het doel. Voorkomen moet worden dat mensen met behoud van uitkering verplicht te werk worden gesteld. Hierdoor treedt immers verdringing op.

De gemeente Den Haag heeft de afgelopen jaren veel vaker gebruik gemaakt van sancties. Bijstandsgerechtigden die naar het oordeel van de gemeente te weinig doen om aan het werk te komen, worden gekort op hun uitkering met percentages van 30 tot wel 100%! Of deze sancties ook het beoogde effect hebben, is zeer de vraag. Wel is duidelijk dat het de mensen financieel nog verder in de put helpt. GroenLinks kiest voor een zeer terughoudend sanctiebeleid en vindt dat de Dienst Sociale Zaken hierover jaarlijks verantwoording moet afleggen.

GroenLinks wil alleenstaande ouders of mensen die in aanmerking komen voor re-integratie de mogelijkheid bieden betaald werk te vinden zonder daarbij te worden gehinderd door te hoge kosten van kinderopvang. GroenLinks is voor het behoud van de kinderopvangtoeslag. Daarnaast moeten in Den Haag de kosten van leges voor de aanvraag van een vergunning voor het starten van gastouderopvang, nu 550 euro, omlaag. Zo creëren we banen in de opvang en wordt het goedkoper om je kind naar de opvang te laten gaan.

Bijstandsgerechtigden die nauwelijks kans hebben op betaald werk, worden niet verplicht tot een tegenprestatie voor hun uitkering. Wel worden zij op vrijwillige basis gestimuleerd om maatschappelijk actief te blijven en zich in te zetten voor de samenleving, bijvoorbeeld als vrijwilliger. Bijstandsgerechtigden mogen tot 10% van hun

uitkering bij verdienen. De gemeente Den Haag zal bij aanbestedingen de eis opnemen dat bedrijven voor minimaal 5% werkzoekenden uit de regio in dienst zal nemen.

Extra punt van aandacht is de integratie van mensen uit Midden- en Oost-Europa die in Den Haag en omstreken komen werken. De uitzendbureaus die voornamelijk met deze mensen werken en de werkgevers die met dit soort bureaus samenwerken worden extra onder de loep genomen om uitbuiting te voorkomen. Daarnaast wil GroenLinks dat deze bureaus transparant en eerlijk over hun arbeidsvoorwaarden en personeel zijn. GroenLinks pleit voor een vergunningenstelsel voor uitzendbureaus. We geven de werknemers de keuze waar ze willen wonen. GroenLinks is daarbij tegen de koppeling van werken en wonen. Mensen moeten niet zowel voor hun werk als huis afhankelijk worden van hun baas. De Pandbrigade zal hier extra aandacht aan besteden.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Scholing, participatiebanen en leerwerkplekken voor mensen die een baan zoeken.
- Actief werkzoekenden die een eigen bedrijf willen starten zullen door de gemeente worden ondersteund
- De leges voor de aanvraag van een vergunning voor gastoudergezinnen gaat omlaag
- Bijstand- en uitkeringsgerechtigden mogen vrijwilligerswerk doen, mits dit niet ten koste gaat van betaald werk. Kleine vergoedingen mogen worden behouden

2.8. Zorg en Gezondheid

De gemeenten krijgen steeds meer verantwoordelijkheid voor de gezondheid en de zorg van haar burgers. Zo krijgt de gemeente veel extra verantwoordelijkheden op het gebied van de jeugdzorg, de AWBZ en de Participatiewet. Deze extra taken worden door de landelijke overheid aangegrepen om meteen ook forse bezuinigingen door te voeren op deze belangrijke onderwerpen. Wat GroenLinks Den Haag betreft moet de zorgvraag van mensen centraal staan en niet primair het geld.

2.8.1. Zorg dicht bij mensen

Veel mensen hebben vaak meerdere zorgbehoeften, waardoor zij geconfronteerd worden met een wirwar aan regelingen en organisaties. Wat GroenLinks betreft streven we in Den Haag naar ondersteuning van de zorgvrager met één plan en één centraal aanspreekpunt. GroenLinks is dan ook voorstander van het opzetten van wijkteams, waarin maatschappelijke partners op het gebied van gezondheid, ondersteuning en participatie een gezamenlijke regie en uitvoering hebben. Daarnaast moet er een einde komen aan de versnippering in het aanbod. GroenLinks hecht aan keuzevrijheid en wil dat het persoonsgebonden budget (PGB) blijft bestaan; ook na de decentralisatie van de zorgtaken naar de gemeente.

Het sociale netwerk van mensen wordt daarbij van steeds groter belang. Zo wordt er steeds meer verwacht van de mantelzorgers waardoor deze overbelast dreigen te raken. Vanuit de gemeente moet er prioriteit worden gegeven aan de ondersteuning van mantelzorgers door het geven van goede voorlichting over de gemeentelijke faciliteiten, zodat de mantelzorgers niet onnodig in de bureaucratie verzanden. Daarnaast moeten de mantelzorgers net als zorgvragers actief worden betrokken bij het opzetten van het zorgplan, zodat alle kennis wordt benut om een zo goed mogelijk zorgplan op te zetten. Het bieden van mantelzorg is en blijft vrijwillig en mag nimmer verplicht worden opgelegd om hiermee de thuiszorgkosten te drukken.

Wat GroenLinks betreft moet de jongere centraal staan in de jeugdzorg en moeten zij zo veel mogelijk in hun eigen omgeving kunnen opgroeien. Een veilige omgeving is hiervoor van belang en daarom is nauw overleg tussen ouders, scholen en maatschappelijke organisaties essentieel. Ook hier geldt dat families één aanspreekpunt en één zorgplan hebben.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Ondersteuning van de zorgvrager met één plan en één centraal aanspreekpunt
- Wijkteams waarin maatschappelijke partners op het gebied van gezondheid, ondersteuning en participatie een gezamenlijke regie en uitvoering hebben
- Ondersteuning van mantelzorgers door het geven van goede voorlichting over de gemeentelijke faciliteiten zodat de mantelzorgers niet onnodig in de bureaucratie verzanden
- Mantelzorgers net als zorgvragers actief betrekken bij het opzetten van het zorgplan
- Het bieden van mantelzorg is en blijft vrijwillig en mag nimmer verplicht worden opgelegd om hiermee de thuiszorgkosten te drukken
- Groen Links maakt zich hard voor de waarborg van een effectieve, perspectiefvolle en stimulerende uitvoering van de sociale en jeugdzorgtaak binnen de gemeente

2.8.2. Voorkomen van gezondheidsproblemen

Preventie is wat GroenLinks betreft een prioriteit in het gezondheidsbeleid in Den Haag: voorkomen is beter dan genezen. Er is in de afgelopen tijd veel bezuinigd op de gezondheidszorg in Den Haag en zeker ook in de krachtwijken. Juist in deze krachtwijken is extra aandacht voor gezondheidszorg noodzakelijk, omdat mensen met sociale achterstanden vaak ook meer gezondheidsproblemen kennen. Wat GroenLinks Den Haag betreft komt er in de krachtwijken dan ook extra voorlichting op het gebied van gezondheidszorg, komt er extra aandacht voor sport en gezond eten op scholen en worden in deze Haagse wijken extra sport- en speelvoorzieningen aangelegd.

2.8.3. Verslavingzorg

Den Haag kende tot voor kort twee locaties waar mensen met een drugsverslaving verdovende middelen konden gebruiken. Sinds 2011 is de locatie aan de Van der Vennestraat gesloten en ook de gebruikersruimte aan het Zieken staat op de nominatie om gesloten te worden. GroenLinks wil voorkomen dat drugsverslaafden wederom worden gedwongen op straat verdovende middelen te gaan gebruiken, waardoor de overlast voor bewoners zal toenemen. GroenLinks is voorstander van het openhouden van een ruimte voor verslaafden met voldoende capaciteit. Voorts zal GroenLinks zich inzetten voor het openstellen van nog een gebruikersruimte indien mocht blijken dat daar behoefte aan is.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Voldoende opvangplekken voor verslavingszorg. Bezuinigingen van het huidige college worden teruggedraaid

2.8.4. Daklozenopvang

Ondanks de intensieve inspanning en het succes van het programma Den Haag onder Dak stijgt de groep mensen, die dakloos raken, en die geen hulp ontvangen. Den Haag onder Dak zit in zijn laatste fase. Per januari 2014 stopt de rijkssubsidie en is de grote zak met geld op. Groen Links maakt zich ernstig zorgen over het perspectief na het aflopen van Den Haag onder Dak, dit gezien het feit dat de draaideurdakloosheid zal blijven. GroenLinks zet zich er voor in om de ambities die geformuleerd zijn onder Den Haag onder Dak, ook in 2014-2018 voort te zetten.

Groen Links wil zich inzetten voor gezinnen met kinderen en pleit ervoor om een actief beleid te voeren om gezinnen met kinderen niet meer uit huis te laten zetten. Dit kan door convenanten met woningbouwvereniging, particuliere en andere verhuurders te sluiten, waarbij er geen uithuiszetting-procedure gestart wordt. Ook kan op aangeven van de verhuurder de Gemeente instappen. De kosten voor opvang van gezinnen zijn velen malen hoger dan het tijdelijk ondervangen van huur en heeft om zowel financiële redenen als ten aanzien van het welzijn van de kinderen de voorkeur. Gezinnen (kinderen) blijven dan in de woning en de Gemeente zet de hulpverlening in gang. Er is in Den Haag sprake van een nieuwe groep daklozen, die door de crisis schrikbarend stijgt. Mensen die dakloos raken, zonder OGGZ hulpvraag, de economische daklozen. Deze groep heeft minder specifieke hulp nodig aangezien er geen verslavings- en/of psychische problemen zijn, er is nog een grote mate van zelfredzaamheid en het participatie niveau is hoog. GroenLinks wil zich inzetten voor een actief beleid op snelle, adequate opvang voor economisch daklozen, gescheiden van de 'reguliere' groep daklozen. Het is veel goedkoper en efficiënter om deze mensen zo snel mogelijk op te vangen en in het juiste traject te laten komen.

GroenLinks is een voorstander van het ondersteuning voor daklozen. Een luisterend oor bieden aan mensen die hun dagen en nachten voor een groot deel op straat door brengen. Er zijn diverse organisaties in Den Haag die deze rol vervullen. GroenLinks Den Haag vindt het voortbestaan van deze organisaties zeer belangrijk en zal zich blijven inzetten voor deze vorm van ondersteuning.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Extra opvangplekken voor daklozen met name voor alleenstaande vrouwen met kinderen
- Geen huisuitzettingen van gezinnen met kinderen
- Gescheiden opvang voor economisch daklozen

2.8.5. Coffeeshops

De legitimatieplicht bij coffeeshops om te laten zien dat je Nederlander bent, heeft wat GroenLinks betreft in Den Haag een lage prioriteit. Daarnaast moet het coffeeshopbeleid wat GroenLinks betreft landelijk op de schop. Het verbouwen, verkopen, gebruiken en in bezit hebben van softdrugs moet wat GroenLinks Den Haag betreft op verantwoordelijke manier worden gelegaliseerd. GroenLinks Den Haag is voor een proef waarbij er onder verantwoordelijkheid van de gemeente en in samenwerking met de officiële coffeeshophouders wiet wordt gekweekt voor de officiële verkoop. Zo valt de kwaliteit goed te controleren en ontnemen we criminelen een inkomstenbron. Net als alcohol moet er verantwoordelijk met softdrugs worden omgegaan.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Een proef waarbij er onder verantwoordelijkheid van de gemeente en in samenwerking met de officiële coffeeshophouders wiet wordt gekweekt voor de officiële verkoop

3. Een open en tolerant Den Haag

GroenLinks staat voor jouw vrijheid. Den Haag is dé stad van Recht en Vrede. Een internationale stad, met instituten als het Vredespaleis en het Internationaal Gerechtshof, maar ook een stad waar vele nationaliteiten en culturen zich thuis voelen. GroenLinks vindt het belangrijk dat we het internationale karakter van de stad behouden en stimuleren. We zorgen ervoor dat jij je thuis voelt, maar zorgen er daarnaast ook voor dat we de deuren niet sluiten voor anderen.

De focus moet echter niet uitsluitend gericht zijn op het internationale perspectief. GroenLinks hecht er groot belang aan dat de toegang tot het recht voor haar eigen inwoners laagdrempelig is. GroenLinks is dan ook van mening dat de huidige sociaal-juridische hulpverlening zoals die wordt geleverd door de sociaal raadslieden en de wetswinkel moet worden gecontinueerd en bij voorkeur worden uitgebreid.

In een open samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis. Dit recht op verschil bestaat alleen als de democratie goed functioneert, grenzen worden bewaakt en rechten beschermd. Zoals de gelijkheid van man en vrouw, homo en hetero, autochtoon en allochtoon. Dat krijgen we niet cadeau: het vergt permanent onderhoud en open debat. Daarom pakken we discriminatie aan in onze gemeente en zetten we ons in voor meer verdraagzaamheid.

De open gemeente is gebaat bij een bruisende culturele sector. Kunst stelt vragen bij wat we dachten zeker te weten, ze verbeeldt werelden die er niet zijn. Kunst verrijkt ons leven en geeft glans aan het bestaan. Kunst en cultuur dragen bij aan een gemeente waar iedereen graag woont en bedrijven zich graag vestigen. We willen kunstenaars in Den Haag de ruimte geven en we willen meer aandacht voor cultuuronderwijs. We zijn trots op ons culturele erfgoed en daar zorgen we goed voor. Juist in deze tijd van crisis is het belangrijk om creativiteit alle ruimte te laten.

De open gemeente is er voor haar inwoners. De betrokkenheid bij de 'publieke zaak' vergt meer dan eens in de vier jaar stemmen. Inwoners moeten tijdig kunnen meepraten over beslissingen over hun woonomgeving en dan ook daadwerkelijk invloed hebben. Nieuwe media kan hierbij ingezet worden om dit voor sommige groepen nog makkelijker te maken. Daarbij moet altijd helder zijn wie waarvoor verantwoordelijk is.

De gemeente wordt meer een faciliterende gemeente in plaats van een 'alles zelf bedenkende gemeente'. Inwoners die iets willen op duurzaam gebied vinden in GroenLinks een natuurlijke bondgenoot. De gemeente denkt mee, maakt gebruik van de kennis die aanwezig is in de gemeente en zorgt dat regelgeving en bureaucratie niet meer in de weg staan van duurzame initiatieven.

Den Haag kan alleen een open gemeente zijn als het er veilig is. De veiligheid op straat en de leefbaarheid van de buurt is gebaat bij daadkrachtig optreden tegen criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat inwoners zich onveilig voelen in hun eigen omgeving, worden weggepest of mishandeld. Straffen kan dus nodig zijn, maar voor GroenLinks is dat nooit het hele verhaal. Beter is het voorkómen van criminaliteit; daar willen we veel meer aandacht voor. Bewoners kunnen helpen een veilige sfeer te maken en te behouden; samen met politie en toezichthouders die weten wat er speelt en ingrijpen waar het misgaat.

Inwoners van Den Haag horen tevreden te zijn over de gemeentelijke dienstverlening. We zetten in op gemak door meer digitaal te doen, maar mensen blijven ook terecht kunnen aan het loket. Daar worden ze op een persoonlijke manier benaderd en geholpen bij het oplossen van hun vragen en problemen.

Den Haag staat de komende jaren voor grote opgaven: meer taken uitvoeren met minder geld. Om te kunnen blijven zorgen voor een goede dienstverlening aan haar bewoners, zal samenwerking met andere gemeenten uitkomst bieden. De inwoners van Den Haag moeten daar zo weinig mogelijk van merken. Bij GroenLinks staat de menselijke maat voorop. We zorgen ervoor dat zorg bereikbaar blijft, ook voor mensen met een smallere beurs.

3.1. Internationaal

Met zijn 144 nationaliteiten mag Den Haag zich met recht een Internationale stad noemen. Daarnaast zijn verschillende toonaangevende internationale instituten, zoals het Vredespaleis, in de stad gevestigd. Maar ook de jaarlijkse Tong Tong Fair laat zien dat Den Haag een stad met vele gezichten is. GroenLinks is trots op dit internationale karakter en we vinden dan ook dat er in onze stad plaats is voor iedereen; voor jou en voor de ander. Samen maken we Den Haag dan ook tot de stad die zij is, samen moeten we daar ook aan blijven werken zodat iedereen zichzelf kan zijn, hier achter de duinen.

Een internationale stad behoort ook duurzaam te zijn in de ogen van GroenLinks. Duurzaam in het onderhoud met mensen, bedrijven en organisaties, maar ook duurzaam in de wijze waarop de gemeente, gemeentelijke instellingen en bedrijven in Den Haag zaken doen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen houdt in dat we in samenwerking met de gemeente, bedrijven, instellingen en burgers ervoor zorgen dat producten gemaakt worden op eerlijke manier en op milieuvriendelijke wijze. Want dat maakt het leven niet alleen prettig voor ons, maar ook voor de makers van producten, de natuur en dieren!

We gaan op een goede en menselijke manier om met iedereen in de stad en de relaties die we onderhouden met anderen. GroenLinks heeft ervoor gezorgd dat internationale mensenrechtenactivisten de mogelijkheid krijgen enige tijd in Den Haag te verblijven en zo even te ontsnappen aan het vaak repressieve regime dat zij in eigen land dagelijks ervaren. De gemeente is verantwoordelijk voor haar inwoners en moet ook zorg dragen voor mensen die, al dan niet tijdelijk, in de stad verblijven en niet de mogelijkheid hebben terug te keren naar een fijn en veilig huis.

Maar ook *nieuwe* Hagenaars moeten zich welkom voelen en zich ook snel thuis voelen. Als men de taal machtig is en weet waar hij of zij terecht kan voor informatie, ondersteuning en activiteiten waaraan zij willen bijdragen, zijn ze gelukkiger. Dit zal ten goede komen aan de sociale cohesie in de stad en een sociaal isolement verminderen. Het is belangrijk dat we hierin investeren.

3.1.1. Eerlijke en duurzame stad

Als internationale stad hoort Den Haag oog te hebben voor de stad op zich, maar ook voor de wereld daar buiten. Daarom moet de gemeente zich doelen stellen op het gebied van duurzaamheid en eerlijke handel. Den Haag wordt fairtrade gemeente en stimuleert zichzelf, instellingen, scholen, bedrijven en burgers om eerlijke producten te gebruiken. Goed voor de makers en goed voor de stad, zowel op het gebied van milieu

en mens, als op economisch gebied. Hierbij hoort ook een actief investeringsbeleid in projecten in de stad op het gebied van biologische (stads)landbouw, eerlijk bankieren, vergroting van kennis over eerlijke handel en duurzame producten onder mensen en mogelijkheden voor duurzame energie. Niet alleen vergroot dit het vertrouwen van de burger in de voedselketen, ook zorgt het voor meer sociale cohesie in de stad als mensen gezamenlijk werken aan projecten die de stad duurzamer en eerlijker maken.

De gemeente hoort hierin het goede voorbeeld te geven en daarom worden binnen de gemeente, gemeentelijke instellingen en de rijksgebouwen alle producten uiterlijk in 2018 (waar mogelijk) duurzaam en fairtrade ingekocht. Ook in de (tijdelijke) relaties die de gemeente aangaat met instellingen en bedrijven wordt actief aandacht besteed aan het bevorderen van duurzaamheid van deze gemeentelijke partners. Instellingen en bedrijven die geen prioriteit maken van fairtrade principes en duurzaamheid worden hierin door de gemeente actief gestimuleerd en maken minder kans op opdrachten van de gemeente, als zij hierin niet durven te ondernemen.

Eerlijk en duurzaam ondernemen is namelijk niet alleen goed voor mens en dier, daarnaast biedt het de stad ook nog eens economisch voordeel.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Den Haag wordt fairtrade gemeente
- De gemeente neemt zijn internationale verantwoordelijkheid door maatschappelijk verantwoord ondernemen te promoten en zelf toe te passen

3.1.2. Inzet voor mensen, ook van buiten de gemeente

GroenLinks staat voor een sociaal Den Haag. Een stad die zich bekommert om en zich inzet voor mensen die hier, al dan niet tijdelijk, een veilige haven zoeken omdat zij die in eigen land niet hebben. De gemeente hoort zich hier voor in te zetten. In de vorige periode heeft GroenLinks zich ingespannen om ervoor te zorgen dat mensenrechtenactivisten tijdelijk in Den Haag opgevangen worden. Op die manier kunnen zij bijkomen van de vaak langdurige strijd, en de daarbij behorende repressie die zij dagelijks ervaren vanuit hun eigen land. Dit is een succes geworden! GroenLinks wil dan ook dat dit Shelter City-initiatief blijft bestaan en waar nodig verder wordt uitgebouwd, zodat de gemeente op deze manier internationaal ondersteuning kan blijven bieden aan personen die zich inzetten voor mensenrechten in eigen land. Wat GroenLinks betreft blijft ook het Humanity House met alle waardevolle activiteiten voor Den Haag behouden.

In Den Haag leven ook mensen zonder verblijfsvergunning: ook wel ongedocumenteerden genoemd. Ook voor hen heeft de gemeente een zorgplicht. GroenLinks keert zich in de eerste plaats dan ook fel tegen de strafbaarstelling van illegaliteit. We kunnen deze mensen niet aan hun lot overlaten. Dit betekent dat GroenLinks een rol ziet voor de gemeente om ongedocumenteerde mensen in nood hulp te bieden. Dit kan onder meer gedaan worden door het bieden van begeleiding en te voorzien in (tijdelijke)opvang. De gemeente moet ervoor zorgen, dat deze mensen niet op straat belanden, waar zij naast een onmenselijk bestaan ook nog eens een grotere kans hebben om in handen te vallen van mensenhandelaren.

Het Europese Comité voor Sociale Rechten van de Raad van Europa riep onlangs gemeenten en Rijksoverheid op om er samen voor te zorgen, dat in ieder geval iedereen onderdak, eten en kleding heeft. GroenLinks wil dat de gemeente Den Haag gehoor geeft aan deze oproep en daarmee zorgt dat de menselijke waardigheid van ongedocumenteerden behouden blijft.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Voortzetting van het Shelter City initiatief en het Humanity House
- Actief verzet van de gemeente tegen de strafbaarstelling van illegaliteit
- De gemeente Den Haag heeft een zorgplicht voor ongedocumenteerde mensen en zorgt in ieder geval voor huisvesting, kleding en voedsel als mensen daar zelf niet in kunnen voorzien

3.1.3. Regionale, nationale en internationale samenwerking

Den Haag is een grote stad met een grote regionale, nationale en internationale functie. De integratie van nieuwe bewoners in de stad wordt bevorderd. Er wordt gewerkt op maat, door middel van een welkomstpakket, waarin informatie staat over de verschillende wijken in de stad, plekken in de stad en de buurt waar zij terecht kunnen voor verdere informatie en ondersteuning en adressen van lokale buurt- en wijkorganisaties en -besturen, zodat mensen zich snel welkom voelen in hun nieuwe stad.

Expats die hier (tijdelijk) verblijven worden gestimuleerd deel te nemen aan activiteiten in Den Haag. GroenLinks wil dat de gemeente hierin onder andere samenwerkt met organisaties die hierin initiatief nemen. De Haagse Brug stimuleert de integratie en uitwisseling van expats en Hagenaren door activiteiten te organiseren.

GroenLinks wil dat alle Hagenaren gelijkwaardig kunnen participeren in de samenleving. We vinden het erg belangrijk dat mensen daarom de Nederlandse taal spreken. Nederlandse taalcursussen zijn toegankelijk voor alle mensen die het nodig hebben. De gemeente verspreidt actief informatie over deze taalcursussen in de stad en subsidieert deze op inkomensafhankelijke factoren.

Internationale instituten zoals het Vredespaleis, het Internationaal Gerechtshof en het Permanent Hof van Arbitrage, maar ook het Internationaal Strafhof, het Joegoslavië-tribunaal, en organisaties als Europol en de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens (OPCW) zijn alle gevestigd in onze stad. Hagenaren moeten de kans krijgen kennis te maken met deze instellingen en hierin rondgeleid te worden.

Stedenbanden moeten leiden tot een uitwisseling van kennis en ervaring. GroenLinks vindt het belangrijk dat we ons richten op steden in andere landen, waar Den Haag een verrijkende en stimulerende band mee op kan bouwen. Daarnaast moet de huidige vriendschapsband met Bethlehem en Warschau behouden blijven en beter uitgedragen worden door de gemeente Den Haag, zodat we ons scharen achter het vredesproces tussen Israël en Palestina en deze op elke mogelijke wijze faciliteren en stimuleren. Dit doet ook recht aan het internationale karakter van vrede en recht dat onze stad heeft en waar we trots op mogen zijn.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Expats worden actief bij hun wijk en de stad betrokken door actieve informatievoorziening vanuit de gemeente en de wijkberaden
- The Hague International Day wordt een halfjaarlijks evenement waarin Hagenaren en Hagenezen de internationale instellingen kunnen bezoeken.
- Behoud van de stedenbanden met Bethelhem en Warschau

3.2. Diversiteit: Respect voor verschillen

De diversiteit die Den Haag als gemeente kent, geeft de stad onder meer haar kenmerkende karakter. Maar dit brengt ook problemen en uitdagingen met zich mee. GroenLinks wil dat jij, net zo goed als een ander, jezelf kunt zijn in deze stad. Tolerantie is hierbij van groot belang volgens GroenLinks. Multiculturele evenementen, zoals de voormalige HaSchiBa in de Schilderswijk, zorgen ervoor dat verschillende groepen in de samenleving met elkaar genieten en van elkaar leren. Ook zorgt het voor grotere sociale cohesie in de stad. GroenLinks is dan ook van mening dat de HaSchiBa terug moet komen in de stad.

3.2.1. De gemeente geeft het voorbeeld

Diversiteit en emancipatie zijn erg belangrijk in de gemeente. Voor het stimuleren van diversiteit en emancipatie en het aanpakken van discriminatie in de stad is het belangrijk dat dit wordt aangestuurd door een persoon die boven alle partijen staat. GroenLinks wil daarom dat de burgemeester als 'burgervader of -moeder' verantwoordelijk wordt gemaakt voor het diversiteits-, emancipatie- en antidiscriminatiebeleid in de gemeente. Op deze manier kan hij of zij een verbindende rol in de samenleving spelen.

Om ervoor te zorgen dat alle Hagenaars dezelfde kansen en mogelijkheden geboden wordt, is het van groot belang dat dit begint bij de gemeente zelf. Deze moet dan ook een afspiegeling zijn van de diversiteit die de stad kenmerkt. Het personeelsbestand van de gemeente is echter niet zo divers als de stad zelf en volgens GroenLinks moet hier dan ook een inhaalslag gemaakt worden. Het personeelsbestand van de gemeente Den Haag dient een afspiegeling te zijn van de lokale samenleving. Er moet dan ook werk gemaakt worden om op alle terreinen in de gemeentelijke organisatie een divers personeelsbeleid te voeren. Dit kan onder meer gedaan worden bij de decentralisaties van verschillende taken van het rijk naar de gemeente. Hierin kan vanaf het begin werk gemaakt worden van het stimuleren van de diversiteit in het personeelsbestand. Dankzij een motie van GroenLinks Den Haag zijn er in Den Haag al hogere streefcijfers gesteld voor het aantal vrouwen op topfuncties. Daar zijn we natuurlijk erg blij mee! GroenLinks wil hier nog verder in gaan en ervoor zorgen dat ook alle instellingen en organisaties die subsidie van de gemeente ontvangen zich inzetten voor diversiteit. Ook de diversiteit onder het personeel van deze organisaties, instellingen en bedrijven dient aantoonbaar bevorderd te worden.

De gemeente Den Haag zet zich actief in om discriminatie tegen te gaan. Gemeentelijke medewerkers krijgen dan ook een training om discriminatie op de eigen werkvloer te herkennen en bovenal, te voorkomen. Maar ook moeten zij zich volgens GroenLinks inzetten om discriminatie onder inwoners te signaleren en aan te pakken. Hiervoor wordt, onder andere, samengewerkt met het Bureau Discriminatiezaken Hollands Midden en Haaglanden. Zij zijn al actief op het gebied van discriminatie in Den Haag en publiceren hierover veel. De gemeente kan hiervan profiteren en dit meenemen in haar antidiscriminatiebeleid. GroenLinks wil deze samenwerking dan ook graag faciliteren en waar mogelijk uitbreiden en verbeteren.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- De burgemeester wordt als 'burgervader of -moeder' verantwoordelijk voor het diversiteits-, emancipatie- en antidiscriminatiebeleid
- De gemeentelijke organisatie moet een afspiegeling zijn van de bevolking in de stad
- GroenLinks gaat voor een algemene code waarin discriminatie en gebrek aan diversiteit op de werkvloer worden tegengegaan

3.2.2. Tolerantie in de wijken

Alle bewoners van Den Haag moeten op een prettige en veilige manier in de gemeente kunnen wonen. Het is onaanvaardbaar wanneer mensen uit hun buurt worden weggepest. Het uitgangspunt is dat de dader verhuist en het slachtoffer blijft: niet omgekeerd. Volgens GroenLinks moet de gemeente onderzoek doen naar de redenen waarom mensen weggepest worden uit hun buurt. De resultaten hieruit kunnen gebruikt worden om met buurtbewoners in gesprek te gaan en problemen in de wijk aan te pakken. Ook moet de gemeente afspraken maken met woningcorporaties om de veiligheid van huurders te vergroten. Deze woningcorporaties moeten ook in gesprek gaan met huurders en wijkbewoners om schuulpunten op te lossen.

Volgens GroenLinks ligt er voor de gemeente ook een verantwoordelijkheid om de burger bewust te maken van de mogelijkheden om burenruzies en onveiligheid in de buurt op een veilige en anonieme manier te melden, zonder bang te hoeven zijn voor repercussies van wijkbewoners. De mediation-organisaties die momenteel door de gemeente (financieel) ondersteund worden moeten dan ook blijven bestaan. Ook bredere initiatieven die de overkoepelende banden in de wijk versterken en de participatie in de wijk te verhogen, moeten volgens GroenLinks gesteund en eventueel gefaciliteerd worden door de gemeente.

GroenLinks wil dat het welzijnswerk in Den Haag wordt versterkt. Welzijnswerk vergroot namelijk de participatie van mensen en levert ook een belangrijke bijdrage aan het onderlinge begrip tussen mensen. Het categoriaal welzijnswerk moet weer terug komen in de wijken.

We willen discriminatie hard aanpakken zodat iedereen prettig in de gemeente kan leven en werken. Het Meldpunt Discriminatie moet dan ook te allen tijde bereikbaar zijn, zodat bewoners discriminatie altijd kunnen melden en er meteen actie ondernomen kan worden als dat nodig is. Daarnaast moet het Meldpunt Discriminatie veel bekender worden onder de verschillende doelgroepen en goed zichtbaar zijn in relevante Haagse wijken.

In het uitgaansleven komt discriminatie nog altijd voor. De inzet van mystery guests heeft dit aangetoond en de inzet hiervan moet dan ook behouden blijven en waar nodig uitgebreid worden. Deze uitkomsten kunnen worden meegenomen in de onderzoeken van het Bureau Discriminatiezaken en de gemeente moet hen hierin ondersteunen. Mensen die discrimineren moet de entree worden ontzegd na herhaaldelijk waarschuwen.

Uitgaansgelegenheden die mensen weigeren op basis van huidskleur, sekse of seksuele voorkeur moeten, bij herhaaldelijk wangedrag, bestraft worden. De gemeente moet stappen ondernemen om deze uitgaansgelegenheden aan te pakken door middel van waarschuwingen en boetes. Maar ook het (tijdelijk) intrekken van bijvoorbeeld vergunningen bij aanhoudend discriminerend deurbeleid moet mogelijk zijn. Op deze manier kunnen we allemaal genieten van de culturele voorzieningen van de stad.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Het categoriaal welzijnswerk moet weer terug komen in de wijken
- Het wegpesten van bewoners wordt niet getolereerd en wordt in samenspraak met onder andere de woningbouwcoöperaties aangepakt
- Mediation-organisaties om burenruzies bij te leggen blijven bestaan in Den Haag
- Het Meldpunt Discriminatie wordt 24 uur per dag, 7 dagen in de week bereikbaar
- Uitgaansgelegenheden die discrimineren worden hard aangepakt, tijdelijke sluiting moet één van de opties zijn

3.3. Emancipatie en acceptatie

Voor de wet is iedereen gelijk, ongeacht afkomst, religie, sekse of seksuele voorkeur, maar in de praktijk is dit nog lang niet het geval. GroenLinks vindt dat niet meer van deze tijd! Daarom wil GroenLinks dat de gemeente prioriteit maakt van de emancipatie van groepen, die vaak worden geconfronteerd met discriminatie of een achtergestelde positie. GroenLinks gaat uit van de kracht en uniekheid van ieder mens. In Den Haag moet iedereen zichzelf kunnen zijn en het maximale uit zichzelf kunnen halen. Tijdens de jaarlijks gehouden week 'Den Haag in Dialoog' gaan mensen uit de stad met elkaar in gesprek om elkaars verhalen te horen en van elkaar te leren. Dit soort initiatieven worden door GroenLinks dan ook van harte gesteund, zodat zij bij kunnen dragen aan verdere tolerantie en emancipatie in de stad.

3.3.1. Vrouwen

GroenLinks wil dat vrouwen net zo veel gaan verdienen als mannen en dat ze dezelfde kansen hebben op de arbeidsmarkt. Zoals hierboven besproken, wil GroenLinks dat de gemeente hier het goede voorbeeld in geeft. Daarnaast moet er bij het Bureau Discriminatiezaken en in het discriminatiebeleid ook volop aandacht zijn voor de gelijke positie van vrouwen in Den Haag. Vrouwen moeten gestimuleerd worden economisch zelfstandig te worden of te zijn. Te veel vrouwen zijn financieel afhankelijk van de partner en dit kan leiden tot armoede in het geval van een scheiding of een breuk tussen de partners. Vrouwen moeten gestimuleerd worden door de gemeente om te blijven werken, parttime of fulltime, om ervoor te zorgen dat zij eigen inkomsten hebben en dat zij bijblijven in hun kennis en werkervaring voor het geval zij alleen komen te staan. Vaders die in deze situatie niet aan hun alimentatieplicht voldoen moeten door de gemeente hard aangepakt worden.

Nog al te vaak worden we geconfronteerd met berichten over vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Het Steunpunt Huiselijk Geweld in Den Haag biedt 24 uur per dag en zeven dagen per week advies, informatie en ondersteuning aan alle betrokkenen bij huiselijk geweld. Het Steunpunt richt zich naast slachtoffers ook op plegers en getuigen van huiselijk geweld en hulpverleners. GroenLinks vindt het werk van het Steunpunt van groot belang. Vaak zijn niet alleen de vrouwen, maar ook kinderen slachtoffer. Het snel herkennen van de kenmerken van huiselijk geweld is dan ook essentieel. Docenten moeten hier wat GroenLinks betreft vol op getraind worden. Ook moet de opvang voor vrouwen, met en zonder kinderen, die op straat komen te staan goede opvangmogelijkheden krijgen. De gemeente moet opvangplekken die vrouw- en kindvriendelijk zijn ondersteunen en stimuleren. Ook moeten de mogelijkheden in Den Haag voor vrouwen die onderdak zoeken in anonieme verblijfsinstellingen, zoals blijf-van-mijn-lijf-huizen, blijven bestaan en ondersteund worden door de gemeente.

Wat betreft prostitutiebeleid staat voor GroenLinks vast dat illegaliteit, dwang en criminaliteit worden aangepakt en dat er voor prostituees een veilige woon- en werkomgeving moet zijn. Er wordt gecontroleerd op een minimumleeftijd 18 jaar.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- De gemeentelijke organisatie is een afspiegeling van de Haagse samenleving; Den Haag krijgt dus meer vrouwen op topposities
- Huiselijk geweld wordt hard aangepakt, opvangvoorzieningen blijven bestaan en worden waar nodig uitgebreid

3.3.2. Mannen

De gedachte dat vrouwen verantwoordelijk zijn voor het gezin en het huishouden is achterhaald. Steeds meer mannen spelen een grotere of zelfs volledige rol in het gezin en het huishouden. Denk hierbij ook aan alleenstaande vaders of ouders van hetzelfde geslacht. Dit past in de tijdsgeest en moet dan ook volgens GroenLinks gesteund en ondersteund worden door de gemeente Den Haag. Naast vrouwen, moeten ook mannen mogelijkheden krijgen om zich in gezinsverband verder te ontwikkelen. Een 'papa'-dag per week is niet genoeg voor sommige mannen. Mannen moeten de mogelijkheid krijgen om zich meer in te zetten binnen het huishouden en dit moet door de gemeente ook aangemoedigd worden. In werksectoren waar relatief veel mannen werken moet de mogelijkheid zijn voor mannen om hun werk te combineren met het gezin. Dit houdt in dat ook zij flexibel moeten kunnen omgaan met werktijden, zodat zij kinderen naar school of de opvang kunnen brengen en kunnen ophalen. Daarnaast moet onderstreept worden dat ook mannen hun steentje bij te dragen hebben in het huishouden of dit volledig draaiend houden. Mannen die deze rol op zich nemen moeten hierin ondersteund worden door de gemeente. Naast alleenstaande moeders moeten ook alleenstaande vaders dezelfde rechten en mogelijkheden krijgen. Niet in ieder gezin is het vanzelfsprekend dat mannen en vrouwen deze mogelijkheden gelijkwaardig naar eigen keuze kunnen benutten. GroenLinks is van mening dat de gemeente moet zorgen voor stimulerende maatregelen zodat mannen en vrouwen dezelfde mogelijkheden hebben om keuzes naar eigen inzicht en voorkeur te maken.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Dat de gemeente actief stimuleert dat werkgevers zich flexibel opstellen met het opnemen van verlof van vaders om huishoudelijke taken op te nemen
- De gemeente actief in de stad promoot dat mannen en vrouwen in gelijkwaardigheid kunnen beslissen over de keuzes die ze maken

3.3.3. LHBT-rechten

De gemeente moet ervoor zorgen dat lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT) de kansen en mogelijkheden krijgen die zij verdienen en dat er hard wordt opgetreden tegen geweld zowel in huiselijke kring als op straat. Iedereen moet met elkaar op straat kunnen lopen: of dat nu twee mannen, twee vrouwen of een man en vrouw zijn. Iedereen moet zich veilig voelen in Den Haag. Tegen discriminatie in het algemeen, maar bovenal ten opzichte van deze groepen moet dan ook hard worden opgetreden vindt GroenLinks. Hierbij moet worden samengewerkt met lokale en landelijke instanties ter bevordering van het begrip en tolerantie, zoals bijvoorbeeld het COC Haaglanden.

Daarnaast moet er werk worden gemaakt van de emancipatie van deze groepen binnen culturele en religieuze gemeenschappen in de stad waar hiertegen weerstand is.

Als mensen ouder worden en naar zorginstellingen en bejaardentehuizen gaan, blijkt dat veel lesbiennes, homoseksuele en biseksuele mensen dit verbergen voor hun medebewoners. Voor GroenLinks is het niet acceptabel als mensen niet zichzelf kunnen zijn, zeker in hun eigen huis. Daarom wil GroenLinks dat de gemeente zorginstellingen en bejaardentehuizen stimuleert om het keurmerk 'De Roze Loper' te halen. 'La vie en rose' is een homovriendelijk bejaardentehuis in Den Haag en heeft wat dit betreft een voorbeeldfunctie voor andere instellingen in Den Haag.

GroenLinks stimuleert tolerantie in de sport. Zo kan de eerste 'roze voetbalsupportersclub' Roze Reigahs, verbonden aan ADO Den Haag, rekenen op de steun van GroenLinks.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Discriminatie jegens LHBT's wordt actief tegengegaan in samenwerking met het COC en Bureau Discriminatiezaken
- Actieve inzet voor tolerantie jegens LHBT's binnen religieuze gemeenschappen in Den Haag
- Initiatieven zoals de Roze Reigahs wordt ondersteund en waar mogelijk ook ingezet bij amateurclubs om tolerantie in de sport te promoten

3.3.4. Religie

Religie en levensbeschouwing spelen een belangrijke rol in Den Haag. Door de vele verschillende mensen die in de stad wonen hebben ook verschillende religies en levenswijzen haar intrede gedaan. Religie heeft ook een belangrijke sociale functie in onze gemeente. Daar waar religie wordt gebruikt om met elkaar in gesprek te gaan en onderlinge tolerantie te stimuleren, juicht GroenLinks dit toe. Waar nodig ondersteunt de gemeente deze sociale rol en werkt ze hierbij samen met religieuze groepen die een belangrijke bijdrage leveren aan sociale cohesie in wijken en de stad. Levensbeschouwing is geen onderwerp om krampachtig mee om te gaan. Samen leven vraagt van zowel atheïsten als gelovigen de nodige tolerantie. GroenLinks vraagt dan ook van inwoners om respectvol met elkaar om te gaan, ongeacht welke overtuiging men heeft. In een jaarlijks rondetafelgesprek met de Haagse Raad voor Levensbeschouwingen en Religies (waar verschillende religies en levensbeschouwingen in vertegenwoordigd zijn) kan de gemeente schuarpunten bespreken, afspraken maken over publieke activiteiten waardoor men meer van elkaar te weten komt en de vooroordelen die eventueel spelen op het gebied van levensbeschouwing weg kunnen nemen. Dergelijke ontmoetingen maken het ook gemakkelijker om elkaar te vinden tijdens momenten van spanningen tussen groepen. Dit zorgt ervoor dat iedereen zichzelf kan zijn in de stad en men tolerant met elkaar omgaat en naast elkaar samenleeft.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Diversiteit wordt toegejuicht in Den Haag
- Discriminatie jegens andere culturen en religies wordt actief tegengegaan in samenwerking met het Bureau Discriminatiezaken

3.4. Kunst en cultuur

Kunst en cultuur helpt mensen zich creatief, kritisch en buiten de kaders te ontwikkelen. Cultuur inspireert, prikkelt en verbindt. Den Haag is sterk op het gebied van dans, beeldende kunst, popmuziek en erfgoed. GroenLinks koestert die kracht en wil daar meer ruimte voor geven. GroenLinks waakt daarbij voor een louter instrumentele benadering: het gaat niet alleen om de vraag 'wat levert het de economie op'. Jammer genoeg stond die vraag in de achterliggende periode wel centraal in de vele discussies over cultuur.

De afgelopen periode heeft het huidige college fors bezuinigd op cultuur. Den Haag geeft nu per jaar tientallen miljoenen minder uit aan cultuur dan voorheen. Wat GroenLinks betreft is dit in een internationale stad als Den Haag een slechte zaak. Een open gemeente is juist gebaat bij een bruisend cultureel leven. Kunst stelt vragen bij wat we

dachten zeker te weten, ze verbeeldt werelden die er niet zijn. Kunst verrijkt ons leven en geeft glans aan het bestaan. Kunst en cultuur dragen bij aan een gemeente waar iedereen graag woont en bedrijven zich graag vestigen. Wat GroenLinks betreft gaat de gemeente zich dus weer sterk maken voor cultuur, ook in financiële zin.

3.4.1. Een bruisend en creatief Den Haag

Den Haag gaat stevig investeren in de culturele sectoren waar ze sterk in is: beeldende kunst, popmuziek, dans en cultureel erfgoed. In aanloop naar het nieuwe Kunstenplan zal daartoe worden gewerkt met experimenteer-budgetten. In het Kunstenplan 2019-2022 worden deze speerpunten centraal gesteld. Uitgangspunt is ieder geval: geen bezuinigingen meer op cultuur, en als het even kan een schepje er bij.

Het Kunstenplan wordt wel anders opgesteld dan voorheen. In tegenstelling tot de afgelopen periode wordt het culturele veld er vanaf het begin bij betrokken. Het advies wordt opgesteld door een brede commissie, die ook een langere aanloop neemt dan voorheen gebruikelijk was. In het advies wordt meer onderscheid gemaakt tussen grote instellingen en nieuwe initiatieven. Op die manier ontstaat rust bij grote instellingen met een evidente waarde voor de stad (b.v. het Gemeentemuseum) en is er aan de andere kant meer ruimte voor experimenten.

Om de verschillende kunstsectoren te versterken, zal de gemeente de onderlinge samenwerking gericht ondersteunen. Poppodia krijgen een ruimer programmeerbudget om meer aanbod te verzorgen in Den Haag. Internationale aspiraties worden gestimuleerd, waarbij het voormalige Fonds 'Pop over Zee' als inspiratiebron kan dienen.

GroenLinks is tegen het 'Spuiforum', omdat voor het plan in deze crisistijd met drastische bezuinigingen op cultuur en andere zaken geen draagvlak in de stad bestaat. Bovendien kent het voorliggende plan een slechte financiële onderbouwing en is stedenbouwkundig niet goed doordacht.

GroenLinks blijft voor de ontwikkeling van het Spuiplein tot internationaal cultureel centrum. Met de komst van het Koninklijk Conservatorium naar het (culturele) hart van de stad moet dit centrum een aantrekkelijk, laagdrempelig en bruisend gebied worden.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Geen bezuinigingen meer op cultuur, waar het kan gaat er een schepje bovenop
- Het culturele veld wordt vanaf het begin betrokken bij het opstellen van het Kunstenplan 2019-2022
- Poppodia krijgen een ruimer programmeerbudget om meer aanbod te verzorgen in Den Haag
- Geen Spuiforum; GroenLinks blijft voor de ontwikkeling van het Spuiplein tot internationaal cultureel centrum

3.4.2. Cultuurparticipatie

Den Haag heeft een groot cultureel kapitaal. Culturele uitwisseling verrijkt de stad en verbetert het leefklimaat. GroenLinks zet daarom in op het bevorderen van cultuurparticipatie.

Culturele bezoeken worden gestimuleerd door het beperkt aanbieden van vrijkaarten voor musea en theaterkaarten 'voor een tientje'. Om lege stoelen te vullen wordt bovendien de 'last-minute ticketservice' nieuw leven ingeblazen. Ook de actieve

kunstbeoefening wordt bevorderd en omdat cultuur voor iedereen is, komt er een Jeugdcultuurfonds dat kinderen uit gezinnen met lagere inkomens in staat stelt om bijvoorbeeld dans-, theater- of muzikles te krijgen. (Multi)Culturele initiatieven worden gestimuleerd. Het aanvragen van een vergunning is maatwerk en wordt voortvarend ter hand genomen. Multiculturele activiteiten worden bij voorkeur (ook) ingezet om de culturele uitwisseling tussen bevolkingsgroepen te bevorderen, bijvoorbeeld door het aanbieden van een 'kennismakingsprogramma'.

Jongeren zouden op elke leeftijd kennis moeten kunnen maken met kunst. GroenLinks wil cultuurorganisaties daarom stimuleren om jeugd te enthousiasmeren en programma's aan te bieden die aansluiten bij de belevingswereld van kinderen en jongeren. Hierbij is goed kunst- en cultuuronderwijs erg belangrijk. In het verleden zorgde het Koorenhuis hiervoor. GroenLinks is zeer bezorgd over de gevolgen van de gemeentelijke bezuinigingen op het Koorenhuis. Als blijkt dat de enorme bezuinigingen leiden tot verschraving van het aanbod voor cultuureducatie en tot minder cultuuronderwijs op scholen, moet er snel worden ingegrepen. Door kunsteducatie en amateurkunst goed op elkaar af te stemmen kan doorstroming plaatsvinden van kunst op school naar kunstbeoefening in de vrije tijd. De bal wordt hiervoor wat GroenLinks betreft nu te veel bij het onderwijs en individuele scholen gelegd. Hierdoor dreigt versnippering en onnodig dubbel werk.

GroenLinks wil een 'Haags Cultuurportaal', een speciale website met informatie over het Haagse cultureel erfgoed en het huidige Haagse culturele leven. En dit ook inzetten om scholieren van het lager en voortgezet onderwijs rechtstreeks te bereiken. Onderwijzers kunnen er terecht voor lesmateriaal, leerlingen voor informatie over spreekbeurten, verslagen en achtergronden. De website kan interactief worden gemaakt, zodat leerlingen ervaringen en filmpjes kunnen achterlaten en rechtstreeks in contact kunnen treden met Haagse culturele instellingen. Om dit cultuurportaal een succes te maken, moet worden samengewerkt met zoveel mogelijk Haagse culturele instellingen. GroenLinks vindt dat tijdens de lagere schoolperiode, deze Haagse instellingen tenminste één keer zouden moeten worden bezocht.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Het beperkt aanbieden van vrijkaarten voor musea en theaterkaarten 'voor een tientje' om cultureel bezoek te stimuleren
- De 'last minute ticket service' komt terug zodat lege stoelen voor een schappelijke prijs kunnen worden gekocht
- Als de enorme bezuinigingen op het Koorenhuis leiden tot verschraving van het aanbod grijpt de gemeente in

3.4.3. Ruimte bieden aan kunstenaars

Een goed werkklimaat voor kunstenaars draagt bij aan de vitaliteit van de gemeente. We willen stimuleren dat kunstenaars vrij en innovatief kunnen werken en dat werk ook kunnen tonen aan het publiek. Atelier-, repetitie- en expositieruimte zijn daarvoor essentieel. Dit vereist een cultureel accommodatiebeleid. Leegstaande panden worden beschikbaar gesteld als culturele broedplaatsen. Het benutten van lege winkelpanden geeft kunstenaars de mogelijkheid reclame voor zichzelf te maken en geeft de straat een vrolijker aanzien. Hiervoor kan een tegenprestatie worden verlangd. Er komt een regeling voor tijdelijke inkomensondersteuning van beginnende kunstenaars als aanvulling op eigen inkomsten. Kunstenaars met weliswaar voldoende, maar sterk fluctuerende inkomsten, kunnen van de gemeente een kortlopende kunstenlening krijgen. Samen met bewoners kiezen we voor meer kunst in de openbare ruimte. Vrije

expositieruimte wordt aangewezen in de buurt waar kunstenaars hun werken kunnen tonen. Als het werk bevalt, kan op verzoek van de buurt aanschaf volgen.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Lege winkel- en kantoorpanden worden ingezet om (tijdelijke) huisvesting voor artiesten en culturele en innovatieve ondernemers te realiseren
- Er komt een regeling voor tijdelijke inkomensondersteuning van beginnende kunstenaars als aanvulling op eigen inkomsten

3.4.4. Cultureel erfgoed

Den Haag is zuinig op zijn monumenten. Niet alleen de hele oude – zoals de Ridderzaal – maar ook de moderne – zoals de Amerikaanse Ambassade van Marcel Breuer. De gemeente stelt zich actief op om ervoor te zorgen dat al deze monumenten een functie houden of krijgen die past bij hun geschiedenis en karakter.

Ons cultureel erfgoed beperkt zich niet tot officiële monumenten. Veel waardevolle gebouwen, interieurs en landschapselementen verdienen bescherming, o.a. door herbestemming. Zo blijft het erfgoed behouden en verbetert de leefbaarheid van de wijk. Herbestemming kan op vele creatieve manieren, maar zal altijd de geschiedenis van een bijzonder gebouw onder de aandacht van het publiek brengen. Het cultureel erfgoed verdient promotie, o.a. door het vergroten van de bekendheid van het Haags Gemeentearchief en het stimuleren van historische wandelingen, en beelden- en architectuurroutes.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Actieve promotie van het culturele erfgoed in Den Haag

3.5. Openbare orde en veiligheid

Met elkaar zorgen we voor de veiligheid in onze woon- en leefomgeving. Daarbij is de aandacht voor preventie (voorkomen) van criminaliteit altijd in balans met repressie (aanpakken).

Veiligheid betekent voor veel partijen vooral meer politie, meer repressie en meer camera's. GroenLinks benadert dit thema realistischer. Veiligheid is een belangrijke voorwaarde om in vrijheid deel te kunnen nemen aan de samenleving. Daarbij spelen twee verschillende dingen: je veilig voelen en veilig zijn. GroenLinks stelt vast dat Den Haag de afgelopen jaren veiliger is geworden, maar dat het veiligheidsgevoel niet direct is toegenomen.

Professionals moeten de ruimte krijgen om hun werk goed te doen. Het politiekorps Haaglanden is die ruimte toevertrouwd, maar de politiek bepaalt de kaders: onder welke omstandigheden is welk middel geoorloofd. GroenLinks vindt dat ordehandhavers in een grote stad als Den Haag een goed gevulde gereedschapskist tot hun beschikking moeten hebben. Dat betekent dat de burgemeester, na consultatie van de gemeenteraad en onder strikte voorwaarden, de mogelijkheid moet hebben om cameratoezicht in te stellen of om een samenscholingsverbod af te kondigen.

GroenLinks blijft de prioriteit leggen bij preventie. Dat begint bij het voorkomen van uitsluiting, wordt gevolgd door goede begeleiding en vraagt ook om goed toegerust welzijnswerk en voldoende wijkagenten. Zij zijn de ogen en oren in een wijk en kennen

de mensen daar. Zij kunnen als eerste zaken signaleren en mensen bij elkaar brengen. Voor GroenLinks heeft de wijkagent dan ook prioriteit.

In de bestrijding van (zware) criminaliteit legt GroenLinks prioriteit bij mensenhandel, wapenbezit en huiselijk geweld. Voor het overige zou GroenLinks graag zien dat de gemeenteraad zich als het gaat om veiligheid minder op incidenten richt en ook op dit terrein meer de grote lijn bewaakt. GroenLinks is er voor om het bespreken van veiligheidsbeleid te beperken tot twee momenten per jaar, waar we samen met de betrokken professionals terug- en vooruitblikken op het gevoerde veiligheidsbeleid. De ruimte laten in de uitvoering aan de professionals die het dichtst bij de praktijk staan en gezamenlijk tweemaal per jaar kritisch, open en fair evalueren.

GroenLinks is tegenstander van preventief fouilleren. De privacy wordt ernstig aangetast en de resultaten zijn bovendien erg mager, afgezet tegen de inzet die de politie hierop telkens moet plegen. We streven ernaar preventief fouilleren in de stad niet meer te laten plaatsvinden. GroenLinks vindt het niet belangrijk te weten waar iemand die een coffeeshop bezoekt vandaan komt. Er zijn belangrijker zaken waarbij handhavend moet worden opgetreden.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- In de bestrijding van (zware) criminaliteit legt GroenLinks prioriteit bij mensenhandel, wapenbezit en huiselijk geweld
- Onder strikte voorwaarden behoudt de burgemeester, na consultatie met de gemeenteraad, de mogelijkheid om cameratoezicht in te stellen of om een samenscholingsverbod af te kondigen
- Geen preventieve fouilleeracties

3.6. De gemeente voor haar inwoners

GroenLinks wil zorgen dat de inwoners blij zijn met hun gemeente. Men kan serieus meepraten, krijgt dienstverlening op maat en ziet een gemeente die transparant en integer werkt. Of het nou gaat om het jaarlijkse groenonderhoud in hun buurt of de verplaatsing van een jongerenhangplek.

De burgers van Den Haag worden veel meer dan in de vorige periode uitgenodigd om mee te praten, mee te beslissen en mee te doen. Dat geldt voor grote beleidsbeslissingen, maar ook voor praktische zaken als hoe Den Haag haar online dienstverlening klantvriendelijk inricht. Er komt in de komende collegeperiode tenminste één proef met nieuwe vormen van e-participatie.

Uiteraard is de gemeente ook actief op nieuwe media. Nieuwe social media zoals Twitter, Facebook, Pinterest en Instagram worden gebruikt om draagvlak voor plannen te creëren en om in de gaten te houden wat er onder burgers speelt. Niet alleen zenden maar ook luisteren is het adagium. Voor een moderne gemeente als Den Haag is goede webcare onmisbaar.

GroenLinks is er voorstander van om de gemeente zo dicht mogelijk bij de inwoners te laten werken. De rol van de stadsdelen wordt wat GroenLinks betreft dan ook fors versterkt. Deconcentratie is wat GroenLinks betreft het uitgangspunt, beleid wat op stadsdeelniveau kan worden opgezet en uitgevoerd moet ook daar moeten worden neergelegd. Een verschuiving van financiële middelen van de centrale organisatie naar de stadsdelen is hiervoor een noodzakelijke voorwaarde.

Den Haag gaat onderdeel uitmaken van de metropoolregio. Hierbij is het van groot belang dat de democratische legitimiteit niet in gevaar komt. Door de delen van de

gemeentelijke taken op steeds grotere afstand te zetten kan de afstand tussen de burger en de overheid groter worden en het gevoel van invloed van de burger kleiner. Terugkoppeling en voorbereiding in de gemeenteraden is daarom essentieel.

Vrijwilligerswerk is ook een vorm waarin inwoners actief zijn in het maatschappelijk domein. Zonder vrijwilligers zou onze samenleving niet draaien. Of het nou gaat om voorlezen aan kinderen, een ommetje lopen met een oudere of het helpen organiseren van sportevenementen of festivals. Vrijwilligers verdienen waardering en ondersteuning.

De gemeentelijke organisatie moet weten wat er speelt in de gemeente. Ambtenaren gaan daarom zelf vaker 'de straat op' om erachter te komen waar problemen spelen en om oplossingen met inwoners te bespreken. Eén dag in het jaar gaan alle ambtenaren van de gemeente Den Haag de stad in om met Hagenaars te praten en te helpen als vrijwilliger onder het motto: weten wat er speelt.

Het publieke belang hoort voorop te staan. Transparantie en integriteit horen bij elkaar. Elke politicus moet integer zijn, daar moeten we elkaar scherp op houden. De gemeente gaat zich in de verantwoording van het beleid meer richten op de inwoners. Ook zij hebben recht om te weten of gemeenschapsgeld goed besteed wordt. Wie krijgt waarom subsidie en waarvoor? Via een openbaar register wordt transparant gemaakt hoe met gemeentegeld wordt omgegaan. Hierbij moeten ook 'verborgen subsidies' worden vermeld (bijvoorbeeld van onderhoudswerkzaamheden die voor een bepaalde sportclub worden verricht).

De gemeentelijke website is toegankelijk voor iedereen - ook voor mensen met een beperking. De informatie op de website is gemakkelijk te vinden; dit wordt regelmatig getest door een inwonerspanel. De website is al in officiële VN talen beschikbaar behalve het Arabisch. Wat GroenLinks betreft wordt de website ook in het Arabisch beschikbaar om zo de dienstverlening voor de expats in de stad te optimaliseren.

Via sociale media (webcare) volgt de gemeente wat er leeft in de stad en reageert actief. Een vraag die via sociale media aan de gemeente wordt gesteld wordt binnen 24 uur beantwoord of er wordt een bericht gestuurd waarom het langer duurt.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- Een gemeente dicht bij de inwoners, de stadsdelen krijgen fors meer verantwoordelijkheden en financiële middelen
- Een democratische metropoolregio
- Ambtenaren gaan vaker zelf 'de straat op'
- Transparantie en integriteit spelen een hoofdrol in het functioneren van ambtenaren en politici

3.7. De gemeentelijke organisatie

Een gemeente kan alleen goed functioneren als de organisatie goed is. We werken efficiënt, waar nuttig werken we samen met andere gemeentes en we zorgen voor tevreden ambtenaren. Dat levert tevreden inwoners op.

De gemeente is zich bewust van haar voorbeeldfunctie, daarom is ze (ook) intern een moderne, eigentijdse organisatie en werkgever voor wie Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), Het Nieuwe Werken (HNW) en goed werkgeverschap vanzelfsprekend zijn. In de zoektocht naar kostenbesparingen, minimaliseren we de inhuur van dure externe bureaus: we kijken eerst naar de kennis en de kwaliteit die we al in huis hebben.

Bij aanbestedingen door de gemeente dient er altijd sprake te zijn van social return en duurzaamheid in de eisen, niet als verplicht nummer maar met de overtuiging dat het betere dienstverlening voor burgers oplevert.

GroenLinks Den Haag wil in 2014-2018 het volgende realiseren:

- De gemeente is een moderne organisatie waar MVO, HNW en goed werkgeverschap vanzelfsprekend zijn

4. Gemeentefinanciën

GroenLinks kiest voor vergroening en solidariteit, ook op financieel gebied. Dat blijkt ook uit de financiële bijlage die bij dit programma hoort. Duurzaamheid betekent voor GroenLinks fundamentele keuzes maken met oog voor de toekomst. Keuzes die houdbaar blijven ook voor de langere termijn. Door bestendige keuzes te maken voor de langere termijn, worden middelen effectief ingezet. Dit gecombineerd met vergroening levert niet alleen een hoger rendement op investeringen op, maar tevens een prettigere leefomgeving, betere luchtkwaliteit en meer werkgelegenheid.

In de voorafgaande hoofdstukken hebben we de plannen van GroenLinks voor de groene, sociale en open gemeente uit de doeken gedaan. In dit hoofdstuk en de financiële bijlage zetten we de volgende stap en laten we zien hoe we dit willen betalen.

4.1. Gemeentebelastingen

GroenLinks staat voor een evenwichtig beleid in Den Haag. Wat GroenLinks betreft betekent dit dat de belastingen in verhouding moeten staan tot de sociale en ecologische uitdagingen waar Den Haag voor staat. De onroerendezaakbelastingen (OZB) is in Den Haag de afgelopen periode verlaagd, terwijl er aan de andere kant op natuur en kwetsbaren werd bezuinigd. GroenLinks Den Haag vindt dit een verkeerde keuze. De OZB mag wat GroenLinks betreft de komende periode dan ook weer op een verantwoorde manier stijgen. Nu behoort Den Haag tot de gemeenten met de goedkoopste OZB-lasten.

GroenLinks wil waar mogelijk inzetten op vergroening van de gemeentebelastingen. Zo krijgen garageboxen vrijstelling van het rioolrecht als hemelwater niet via riool wordt afgevoerd.

De vervuiler moet betalen en waar dit via belastingen kan worden gestimuleerd neemt de gemeente Den Haag het initiatief. Als onderdeel van een programma rond mobiliteit zullen de tarieven van de parkeerbelasting worden verhoogd. Ook zal de toeristenbelasting worden verhoogd. Onderzocht wordt of duurzame en groene projecten korting kunnen krijgen op de grondprijs en/of bouwleges.

4.2. Gemeenteprojecten

GroenLinks wil extra investeren in het openbaar vervoer, de fiets en het milieu. Deze extra investeringen worden gedekt door het schrappen van de Rotterdamse Baan en het verhogen van de parkeertarieven in Den Haag. Zo zetten we echte stappen op weg naar een duurzaam Den Haag.

De gemeente is er ten behoeve van al haar inwoners. Wanneer de gemeente zich gesteld ziet voor de vraag of zij een grote uitgave zal doen ten behoeve van de bouw of het

behoud van een prestigieus project. Bij die afweging is het niet altijd vanzelfsprekend dat het aan de gemeente is om het voortouw te nemen, althans het financiële risico te dragen. Het is vaak voorgekomen dat gemeenten diep in de buidel tasten om een lokale voetbalclub van de ondergang te redden. Dergelijke keuzes krijgen als veelgehoorde kritiek dat publieke middelen 'over de balk' worden gesmeten ten behoeve van slechts een beperkt deel van de gemeente.

Dergelijke keuzes voor prestigieuze projecten worden te vaak vanuit de onderbuik genomen, met alle risico's van dien. Als de gemeente zich eenmaal aan een project heeft verbonden kan zij immers niet zomaar terug. Dit kan een aanzienlijke financiële strop en gezichtsverlies voor de gemeente betekenen.

GroenLinks wil dit voorkomen door vooraf heldere kaders te scheppen voor investeringen in dergelijke grote projecten. Als eenmaal is besloten te investeren, moet de investering zo worden gedaan dat de risico's goed zijn afgedekt.

Colofon

Dit is het verkiezingsprogramma 2014-2018 van GroenLinks Den Haag. Het is op 23 november 2013 vastgesteld door de ledenvergadering.

Het conceptverkiezingsprogramma is geschreven door de programmacommissie van GroenLinks Den Haag, welke bestond uit de volgende leden:

Frances Carelsen
Peter Drijver
Martine Hoogeveen
Bastiaan de Jong (Coördinator)
Frederique Leunenberg
Esther Punte
Brak Storms
Ivan Welters
Gert-Jan Wiersma

De programmacommissie is alle mensen die input hebben geleverd tijdens de themabijeenkomsten, via de mail of gewoon mondeling zeer veel dank verschuldigd.

<i>Structurele ombuigingen</i>						
Programma	Ombuiging	2014	2015	2016	2017	2018
	Parkeren		3000	3000	3000	3000
	Vergunningparkeren: hoger tarief	1100	2300	2300	2300	2300
	Vergunningparkeren: meer vergunningen		1000	2000	3000	4000
	Vergunningparkeren: derving inkomsten wegens max. 2 vergunningen per huish.		-600	-600	-600	-600
	OZB: terug naar nivo 2009		2500	2500	2500	2500
	OZB: trend		500	1000	1500	2000
	OZB: geen doelgroepenbeleid		700	700	700	700
	Toeristenbelasting		500	500	500	500
	Minder inhuur		2000	2000	2000	2000
	Ontkoking: minder centraal doen		16000	16000	16000	16000
	Efficiencykorting apparaat oplopend 3,5%		8000	10000	12000	14000
	Herallocatie flankerend beleid bezuiniging apparaatskosten		2000	2000	2000	2000
	Tegengaan ramingspessimisme (o.a. opbrengst dividend)	3000	5000	5000	5000	5000
	Verlaging Post Onvoorzien		3000	3000	3000	3000
Totaal		4100	45900	49400	52900	56400
<i>Incidentele ombuigingen</i>						
Programma	Ombuiging	2014	2015	2016	2017	2018
	Schrappen Rotterdamsebaan	61000				
	Laat de Laan de Laan (geen bomkap)	3000				
	Herallocatie/vrijval diverse reserves	49000				
Subtotaal		113000	0	0	0	0
Incidenteel overschot	(Zie onder structurele intensiveringen)	1200	2200	1700	200	3200
Totaal incidenteel		121500	2200	1700	200	3200
<i>Incidentele intensiveringen</i>						
Programma	Intensivering	2014				
	Klimaatfonds	50000				
	Fietstunnels	20000				
	Ecologische verbindingzones	5000				
	B2500 en onderhoud/beheer bomen	10000				
	Loopbrug Malieveld	2000				
	Recyclestraten	5000				
	Fietsenstallingen	15000				
	Opvangvoorzieningen	4500				
	Aanpak jeugdwerkloosheid	8000				
	Impuls duurzaamheid	2000				
Totaal	121500	121500				
<i>Structurele intensiveringen</i>						
Programma	Intensivering	2014	2015	2016	2017	2018
	Fietsen (incl. beheer fietsenstallingen)		3000	4000	4000	4000
	Klimaat en Energie		3500	4500	4500	5000
	Milieuonderwijs		500	500	500	500
	Ecologisch beheer		1000	2000	2000	2000
	Duurzame economie		1000	1000	1500	1500
	Dierenwelzijn		600	600	600	600
	Fonds voor Ouderen		3000	3000	3500	3500
	Bestrijden armoede onder kinderen	1200	1200	1200	1200	1200
	Schuldhelpverlening		1000	1000	1000	1000
	Opvangvoorziening harddruggebruikers		900	900	900	900
	Extra opvangplekken dak- en thuislozen (met name voor gezinnen)		1000	2000	2000	2000
	Impuls welzijn		1000	1000	1000	1000
	Cultuur		3500	3500	7500	7500
	Meer taken naar de stadsdelen		16000	16000	16000	16000
	Ondersteuning vrijwilligersinitiatieven sociaal domein		2000	2000	2000	2000
	Fonds Internationale Solidariteit		250	250	250	250
	Antidiscriminatie		250	250	250	250
	Opvang ongedocumenteerden		300	300	300	300
	6 bibliotheekfilialen erbij		2000	2000	2000	2000
	Terugdraaien versobering arbeidsvoorwaarden	1700	1700	1700	1700	1700
	Totaal structurele ruimte	4100	45900	49400	52900	56400
	Ingevuld	2900	43700	47700	52700	53200
	Incidenteel overschot uit structurele ruimte	1200	2200	1700	200	3200
	Totaal incidentele ruimte	121500				
	Ingevuld	121500				
	In te vullen incidentele ruimte	0				